

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
ПОЛИТИКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКО КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО	5
ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦАТА НА МИГРАНТИТЕ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА	5
МЕРКИ ЗА УЛЕСНЯВАНЕ НА ДОСТЪПА НА ДЕЦА В РИСК ДО ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНО ВЪЗПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА	8
ЕВРОПЕЙСКАТА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“ В ПОДКРЕПА НА СОЦИАЛНОТО ПРИОБЩАВАНЕ	14
КОНЦЕПЦИЯ НА ФЕДЕРАЛНОТО ПРАВИТЕЛСТВО НА ГЕРМАНИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ	16
ПРИНЦИПЪТ НА РАВНОПРАВИЕ – ОСНОВОПОЛАГАЩ НА ШВЕДСКАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА	20
ЕВРОПЕЙСКИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СИСТЕМИ - МОДЕЛИ И ИНСТРУМЕНТИ НА УПРАВЛЕНИЕ	23
ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА РАЗВИТИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ИЗКУСТВА В СВЕТА	23
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ИЗКУСТВА В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ	26
ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦАТА НА МИГРАНТИ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА АВСТРИЯ	34
ЦЕНТРОВЕ ЗА КОМПЕТЕНТНОСТ ЗА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В ГЕРМАНИЯ	39
ОПИТЪТ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА LIEBENSHELPFЕ В ПРИЛАГАНЕ НА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ	42
ЦИФРИ И ФАКТИ	45
МЕРКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ВРЪЗКАТА МЕЖДУ УЧИЛИЩАТА И СЕМЕЙСТВОТА НА ИМИГРАНТИ	45
НАСИЛИЕ И ПСИХИЧЕСКА АГРЕСИЯ В АВСТРИЙСКИТЕ УЧИЛИЩА	46
БРОЙ НА УЧЕНИЦИТЕ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ГЕРМАНИЯ /ИЗМЕНЕНИЕ МЕЖДУ УЧЕБНИТЕ 2000/2001 И 2006/2007 СПОРЕД ГРАЖДАНСТВО И ПОЛ/	47

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	49
ПРОГРАМА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМИТЕ	49
РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО (2010-2020 ГОДИНА)	49
НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВА- ТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И/ИЛИ С ХРОНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ В СИСТЕМАТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	51
НОВИ ИНФОРМАЦИОННИ ПРОДУКТИ НА НАЦИД	52
ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	54

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкина, Росен Чолаков,
Яна Панова, Мария Стоянова,
Юлия Дичева

Отговорен редактор:
Мария Стоянова
Стилов редактор:
Нели Колева

Адрес: бул. "Д-р Г. М. Димитров" № 52 А
1125 София
тел.: 817 38 60
e-mail: requests@nacid.bg

ISSN 1312-473

ВЪВЕДЕНИЕ

Понятията социално приобщаване и социална изолация са дефинирани във втория съвместен доклад на ЕК относно социалната закрила и социалното приобщаване.

Социалното приобщаване е процес, при който се осигурява възможност на всички, намиращи се в риск от бедност и социална изолация, да получат възможности и ресурси, които са им необходими за пълноценно участие в икономическия, социалния и културния живот и за повишаване на стандарта на живот и благополучие на всички хора в обществото. Този процес осигурява по-голямо участие при взимането на решения, отнасящи се до техния живот и достъпа до основни права.

Социалната изолация е процес, при който определени хора са отблъснати от обществото, възпрепятствани са от пълноценно участие в социалния живот поради бедност или липса на основни компетенции и възможности за учене през целия живот в резултат на дискриминация. Това ги отдалечава от възможности за работа, доходи и образование, както и от социална и обществена активност. Те нямат достъп до органите, които взимат решения, поради което често се чувстват безсилни да контролират решенията, влияещи върху техния живот.

Днес почти 80 милиона европейци са застрашени от бедност. Жени, деца, младежи, възрастни, работещи с несигурни договори, мигранти и хора от етническите малцинства са в риск от бедност и социално изключване. ЕС обяви 2010 за Европейска година за борба с бедността и социалното изключване, като един от важните ѝ приоритети е улесняване на достъпа на всички до образование и обучение.

Всички страни членки на ЕС, регионалните и местните власти, неправителствените организации, социалните партньори и международните организации трябва да възприемат тази година като възможност да обменят най-добрите практики, които подчертават ролята на образованието като инструмент за социално приобщаване.

Образованието изразява в най-голяма степен европейските ценности за свобода, равенство и единство. Ето защо през 2010 г. ЕС отделя най-голямо внимание на важните теми за достъп на всички до образование и обучение, по-добро качество, всеотстранно приобщаване и осигуряване на равни възможности на децата и учениците.

ЕС набляга и на редица културни и творчески инициативи, които да прокарат мост между хората, живеещи в бедност и социална изолация, и света на изкуството.

ПОЛИТИКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКО КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦАТА НА МИГРАНТИТЕ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ УЧИЛИЩА

През 2008 г. изследователски екип на европейската мрежа NESSE¹ представя на ЕК доклад, в който са обобщени резултатите от проведеното изследване на стратегиите на страните членки за интегриране на децата на мигрантите в европейските училища и са представени основните препоръки към образователните политики в тази област. Препоръките в доклада са взети предвид при изготвянето на Зелената книга за миграция и мобилност относно предизвикателствата и възможностите за образователните системи в ЕС.

В доклада са обобщени следните изводи и препоръки:

□ Учащите се с мигрантски произход се намират в неизгодно положение по отношение на редица критерии като: записването в определен тип училище, продължителността на обучение, индикаторите за измерване на техните постижения, преждевременното отпадане от училище и начините на придобиване на диплома. Степента на обвързаност на постиженията на учащите се деца на мигранти с техния социален произход в голяма степен зависи от националната образователна система. Установено е, че образователните постижения на учащите се с мигрантски произход са сравнително по-високи в страни, които се характеризират с по-ниска степен на икономическо неравенство, с по-големи инвестиции в грижи за децата и с добре развита система на предучилищно образование.

Препоръка 1: Изграждане на ефективни системи за предучилищно образование и за грижа към децата. Те подобряват възможностите за образование на децата на мигрантите, техните постижения и напредването им в училище.

□ Образователните постижения на децата на мигрантите са по-добри в страни с всеобхватни общообразователни системи, при които подборът на учениците в различните образователни профили въз основа на персоналните умения се провежда в късен етап, докато при системи с по-висока степен на селективност образователните постижения на децата на мигрантите са по-ниски.

Препоръка 2: Изграждане на по-всеобхватни общообразователни системи с по-малка селективност с цел да се повишат възможностите, постиженията и напредването в училище както на учениците от приемащата страна, така и на учащите се с мигрантски произход.

□ Интеграцията в културата на приемащата страна е основна функция на училищата. Липсата или погрешната представа за мигрантите в учебните програми, учебниците и другите учебни помагала, както и в училищния живот вредят на самочувствието и самооценката на децата и младежите от малцинствените групи и оказват негативно влияние върху техния успех в училище.

Препоръка 3: Интегриране на елементи и символи от културата по произход в училищния живот, в учебните програми,

¹ Европейската мрежа NESSE е създадена през 2007 г. от ЕК и включва изтъкнати учени и експертни групи в областта на образованието и обучението, които въз основа на изследвания изготвят доклади в подкрепа на политиките в тази област.

учебниците и другите училищни помагала. Това трябва да се направи след консултиране с представители на съответните общности.

□ Училищата, които предлагат образование с по-добро качество, са подходящи за децата на мигрантите, защото им предоставят по-добри възможности за обучение.

Препоръка 4: Подобряване на качеството на училищната дейност чрез мерки, които включват: добро управление на училището, тясно сътрудничество между учителския персонал, високи изисквания към учителите и наличие на готовност от тяхна страна да предоставят необходимата подкрепа, добро качество на преподаване, отлична дисциплина, съвременно училищно оборудване и активно участие на родителите.

□ Значително влияние върху постиженията на учениците мигранти оказва числовата сравнимост между тях и останалите деца. Концентрирането на ученици с мигрантски произход в училищата затруднява тяхното представяне. Изследванията показват, че децата от малцинствата подобряват собствените си резултати, когато са заобиколени от съученици с добри постижения в училище и с по-високи образователни стремежи.

Препоръка 5: Десегрегация в училищата и паралелките, където са концентрирани деца от малцинствата, чрез жилищна политика и засилено изучаване на определени предмети, както и осигуряване на училищен превоз.

□ Твърде голям брой ученици мигранти се обучават в училищата за деца със специални образователни потребности.

Препоръка 6: Образователните институции трябва внимателно да проучат процедурите за насочване на учащите се с мигрантски произход в училищата за деца със специални образователни потребности.

□ Дискриминацията е важен фактор, влияещ върху постиженията на учениците мигранти. Отказването на подкрепа е най-съществената форма на дискриминация по отношение на образованието на децата на

мигрантите.

Препоръка 7: Образователните програми за начална подготовка на учители и специализираните курсове за учители трябва да включват подходящо обучение за преподаване на деца на мигранти. Елемент от тази подготовка може да бъде нарастване на ролята на учителя в практическата работа с учениците мигранти и подпомагане на изоставащите ученици. Към училищата трябва да се създават центрове за подготовка на учениците след учебните занятия.

□ Засилването на подпомагащите функции в училищата с голям брой ученици с мигрантски произход изисква допълнителни финансови ресурси.

Препоръка 8: Училища с голям процент на ученици мигранти трябва да получават допълнителни финансови средства, в по-голяма степен под формата на инвестиции, а не на разходи.

□ Взаимоотношенията между учители и ученици са важни за всяко училище и за всяка образователна система. Занижените очаквания към учениците от малцинствените групи влияят негативно върху техния успех.

Препоръка 9: Учителите трябва да показват на учениците от малцинствата, че от тях се очакват добри резултати. Една от мерките е повишените очаквания да се съчетават с допълнителна емоционална и учебна подкрепа. Друга мярка може да бъде нарастването на възискателността към тези ученици. Освен това трябва да се дава допълнителен шанс на по-слабите ученици чрез тестове и изпити.

□ Учителите с мигрантски и малцинствен произход играят положителна роля за постиженията на учениците.

Препоръка 10: Младежите с мигрантски произход да се насочват към учителска кариера. Училищата трябва да назначават повече учители с мигрантски произход.

□ Участието на родителите има положително влияние върху постиженията на учениците. Обикновено родителите мигранти не търсят контакт с училището.

Препоръка 11: Училищата трябва да действат активно спрямо родителите мигранти. Те трябва да бъдат мобилизирани, като се използват координаторите за връзка със съответната етническа общност.

□ Наставничеството под различни форми и с различни участници може значително да подобри училищните резултати.

Препоръка 12: Училищните органи и училищният мениджмънт трябва да насърчават и да координират наставничеството, включително и това, което може да бъде получено извън училище - от страна на благотворителни организации, организации за социални грижи, мигрантски и общински асоциации. Етническото наставничество е много успешна форма на наставничество.

□ Ограничените финансови ресурси на семействата с мигрантски произход и усилията им за социализация на техните деца могат до известна степен да бъдат компенсирани чрез различни програми за деца в ранна възраст, които подпомагат общото им развитие и изучаването на езика на приемащата страна. Съществуват редица програми, които са научно признати и са доказали своята ефективност.

Препоръка 13: Семействата с мигрантски произход, както и семействата с ниски доходи трябва да бъдат насърчавани да участват в образователни програми за езиковото обучение на децата още в най-ранна възраст.

□ Освен политиката за компенсирани и реализирани на различните програми има и други действия на училищната политика, които също могат да допринесат за повишаване на образователните възможности на децата на мигрантите.

Препоръка 14: Образователните органи и училищните ръководства трябва постоянно да поставят цели за подобряване на образованието на учениците мигранти като например: увеличаване на приема в

Източник:

EDUCATION AND MIGRATION - Strategies for Integrating Migrant Children in European Schools and Societies
http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/gocmen_egitimi/NESSE_Raporu_ENG.doc

М. Стоянова

престижни училища или в различни образователни профили на училищата, намаляване на броя на рано отпадналите от училище, подобряване на дисциплината и успеха. Освен това поставянето на целите трябва да е съобразено с възможността да се наемат на работа повече учители с мигрантски произход. Тези усилия трябва да се съпътстват от мониторинг на дейностите.

□ Въпросите, свързани с изучаването на езици, са съществена част от образователната политика и процеса на социално интегриране на децата на мигрантите. Те трябва да се обсъждат диференцирано за различните мигрантски общества. Цялостното интегриране на мигрантите, и особено на техните деца, изисква те да владеят говоримия език на приемащата страна. Не е правено проучване и няма неоспорими доказателства за взаимната зависимост между изучаването на първия (майчин) и на втория (общоговоримия) език и за предполагаемото влияние на билингвалното обучение върху учениците. Съществуват обаче данни, че критичният период за изучаване на втория език е преди пубертета.

Препоръка 15: Децата на мигрантите трябва да изучат езика на приемащата страна във възможно най-ранна възраст. Това трябва да е езикът, на който се преподава в училище. Впоследствие изучаването на майчиния език трябва да се развива в рамките на общото езиково обучение в училище.

□ Фондациите и другите обществени организации трябва да създават програми за много талантиви ученици мигранти. Програмите ще подпомогнат социалната мобилност на учениците с мигрантски произход и ще променят имиджа им на уязвима група.

Препоръка 16: В допълнение на дадените препоръки образователните институции и гражданските организации трябва да бъдат насърчавани да увеличават броя на програмите за образование на много талантиви деца и младежи с мигрантски произход.

МЕРКИ ЗА УЛЕСНЯВАНЕ НА ДОСТЪПА НА ДЕЦА В РИСК ДО ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНО ВЪЗПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА

Достъпът до институциите за предучилищно образование е един от ключовите фактори за социална справедливост и интеграция. Едно от най-големите предизвикателства пред всяка политика за ранно интегриране на децата в обществото е да се осигури възможност за достъп на всички деца и особено на тези в неравностойно положение до качествени учебни заведения. Достъпността до тези институции зависи от редица параметри – икономически, географски, социални и културни. Колкото по-ограничен е достъпът до институциите, толкова по-голямо значение имат тези параметри. В повечето европейски страни например предложенията за отглеждане на деца от 0 до 2 или 3 години са твърде ограничени. Почти всички правителства залагат в своята политика конкретни мерки и финансов ресурс за улесняване на достъпа до детските ясли, особено за групите на децата в неравностойно положение. Прилагането на този политически приоритет обаче често е затруднено от различни културни и социални фактори – от категоричния отказ на родителите да дават детето си в детски ясли до недостатъчното познаване на процедурите за прием. Тези пречки се отстраняват трудно и винаги водят до изолиране на големи групи от нуждаещи се деца. Във връзка с това гържавите предприемат редица организационни мерки за отстраняване на проблемите като например въвеждане на гъвкаво работно време на детските заведения и по-широко предлагане на полудневни възможности за отглеждане на малките деца.

Мерки за стимулиране на рисковите групи

В Холандия и Великобритания политиката за стимулиране на деца от рискови групи е в центъра на образователната политика. Холандия например отделя значителен финансов ресурс, за да могат всички деца в неравностойно положение от 2- до 6-годишна възраст да бъдат обхванати в институциите

за предучилищно възпитание. Във Великобритания в областите с големи рискови групи от населението се предлагат голям брой безплатни места в полудневни детски градини за деца над 2 години. Подобен проект действа в Северна Ирландия, където публичните детски градини приемат всички деца в риск над 2 години, ако има достатъчно свободни места. В Лондон местната власт предлага различни възможности за деца под 2-годишна възраст като например програмите Childcare affordability programme. Останалите страни също прилагат редица мерки за стимулиране на интеграцията на деца с трудности в психическото и физическото развитие. Мерките включват преди всичко създаване на условия за настаняване на тези деца в масовите учебни заведения.

В Европа съществуват два подхода на политиката за предучилищно образование. Първият се прилага в по-голяма част от страните и включва специални мерки, насочени към деца от определени групи, дефинирани по критерии за принадлежност на детето към конкретни социални, икономически, културни или религиозни групи. Вторият подход се прилага в по-малък брой страни и включва индивидуална работа с всяко нуждаещо се дете. Така е например в Швеция, в чието законодателство е залегнал индивидуалният подход към всяко дете, което има специални образователни потребности (СОП). Тази концепция се прилага масово и в Дания, Финландия, Великобритания и Норвегия.

На базата на тези два подхода са разработени редица мерки за подпомагане на децата в риск, които биха могли да бъдат комбинирани помежду си, като например:

- Увеличаване на персонала: назначаване на допълнителни сътрудници в детските заведения за работа с всички деца и особено с деца със СОП. В Португалия на такива позиции се назначават специално обучени социално-културни медиатори.

- Дефиниране на географски зони, където е необходимо по-активно образователно подпомагане на деца от 0 до 3 години и в предучилищна възраст (Ирландия, Франция, Кипър, Холандия и Великобритания), и зони, в които са необходими специални мерки в предучилищната възраст (Португалия и Малта).

- Прилагане на специални програми, които се различават по своето съдържание, компенсаторни механизми, начини на подпомагане и привличане на специалисти, както и по момента на прилагане (например най-често в годината преди тръгване на училище). В тези програми се акцентира на първо място на езиковото обучение (не само по майчиния език, а и на езика на приемащата страна), особено в предучилищното образование. Много рядко се прилагат мерки за езиково обучение в детски ясли (от 0 до 3 години). В Испания компенсаторните механизми, които се прилагат в училища, където има забавачки и където се обучава голям брой деца в неравностойно положение, се набляга не само на езиковото обучение, а и на предучилищната подготовка по определени учебни планове. В Словения са разработени специални мерки за разширяване на образователните предложения за деца от етническите малцинства. Създадени са двуезични училища или двуезични екипи от преподаватели в училищата в пограничните райони с Унгария, както и възможности за обучение на италиански и словенски език за децата от малцинствените групи. В Дания, Швеция, Финландия и Норвегия се набляга на езиковото обучение на децата от 0/1 до 6-годишна възраст. След 2003 г. Дания прилага спешни мерки за езиковото обучение особено на деца над 3 години, произхождащи от семейства на имигранти. В Холандия са изградени здравни центрове, които имат задачата да насърчават родителите на деца в риск (от 0 до 4 години) да ги запишат в подходящо детско учебно заведение. В някои общини се предлагат специални програми за подпомагане на деца в риск, като се акцентира на игри и забавления, чиято цел е да се преодолее изоставането в развитието на детето.

- Формулиране на специални предложения или групи за деца в риск: деца на безработни, на бежанци, на роми, деца от малцинствата, сираци, деца, отделени от родителите си (например родители, които живеят и работят в чужбина – често срещано явление в Румъния). В Испания са създадени мобилни училища, които са предназначени за деца, които не могат да посещават редовно училище, като например деца на пътуващи работници, циркови артисти и др. В Чехия децата от социално слаби семейства се включват с предимство в подготовителните предучилищни форми на обучение към началните училища. Министерството на образованието, младежта и спорта предлага и различни проекти и финансово подпомагане за интеграцията на ромски деца. В Гърция, Румъния и Словения се прилагат специални мерки за подпомагане на ромски деца и деца от малцинствени групи от 3- до 6-годишна възраст. Във Финландия мерките са насочени предимно към деца в риск от 1- до 6-годишна възраст.

Финансиране

Както при мерките за стимулиране на рисковите групи за участие в предучилищното образование, така и при финансирането съществуват два модела. При първия модел (пълно финансиране на институциите) са налице многобройни процедури и условия за предоставяне на допълнителни финансови средства. В Испания, Унгария и Полша институциите, в които се обучават деца от 3 до 6 години в неравностойно положение, получават допълнително финансиране от гържавата. В институциите за приобщаващо обучение в Словения и Норвегия се предоставят допълнителни средства за деца от малцинствата. Така е и във Финландия, където се отделят значителни средства за образованието на деца от семейства на мигранти, включително и за обучение по майчин език. В Австрия най-много средства се отделят за институциите, където се обучава голям брой деца от семейства на имигранти. В Холандия броят на децата в риск в една институция за предучилищното образование определя допълнителното финансиране. В някои страни се отделят значителни средства за

персонала на институциите. В Испания, Франция, Италия и Кипър допълнително се назначава персонал в географските области, където има най-голям брой деца в риск от 3- до 6-годишна възраст. В някои страни решаващо е не географското местоположение на институцията, а броят на децата в неравностойно положение. В Германската общност на Белгия например броят на децата с мигрантски произход определя размера на отпускните допълнителни средства. Френската и Фламандската общност следват същата стратегия, но там се взема предвид и социалното и икономическото състояние на семействата на децата. В Чехия при необходимост се разкриват допълнителни работни места за асистенти в групи или класове дори ако там има само едно дете със СОП. Деца от социално слаби семейства на възраст 5 и 6 години посещават с предимство забавачка с цел по-лесно интегриране. В Словения в институциите, в които броят на децата от малцинствата е по-голям, се назначава допълнителен персонал (например асистенти за ромски деца) и се намалява броят на децата в една паралелка.

Вторият модел на финансиране на институциите за предучилищно образование включва предоставяне на финансови стимули на тези специалисти, които работят най-активно с деца в риск. Това се отнася най-вече за персонала, който се грижи за по-големите деца (от 3 до 6 години). В Естония се прилага схемата за по-голямо увеличаване на заплатите на този персонал или значително намаляване на работното им време. Литва предлага на работещите в такива институции атрактивно заплащане и допълнителни материални стимули, особено на тези, които напускат родните си места и отиват да работят в географски области с голям брой деца в риск. В европейските страни финансовите стратегии за предучилищното образование се ориентират главно към персонала, грижещ се за деца от 3- до 6-годишна възраст. В почти всички страни това финансиране се осигурява от държавата.

В почти всички страни, освен финанси-

рането на институциите, държавата предоставя на семействата с деца в риск преки помощи под формата на намаляване или освобождаване от някои данъци и такси. В страните, където държавата финансира голяма част от разходите за предучилищно образование, но изисква и родителите да заплащат определена такса, съществуват правила, чиято цел е да се коригира неравенството в семейното положение. Размерът на таксите за детска градина зависи от дохода на семейството, като в повечето случаи най-бедните семейства са освободени от такси. Родителите са подпомагани, за да могат децата им да посещават от възможно най-ранна детска възраст институции за предучилищно образование, като за тази цел получават необходимите финансови и персонални средства.

Пречки за участие на децата в предучилищното образование

Съществуват редица фактори, които могат да затруднят достъпа на някои деца до институциите за предучилищно образование. Това може да доведе до опасност от изолация на отделни деца или групи от системата за предучилищно възпитание. Най-важните пречки са таксите за посещение и недостатъчният брой места в детските ясли и детските градини. Понякога липсата на подходящи предложения, като например наличието единствено на полудневни детски заведения, може да принуди родителите и особено майките, да не работят, ако няма кой да се грижи за детето. Съществуват и второстепенни фактори, които влияят пряко върху включването на децата в предучилищното образование. Например паричните помощи, които се изплащат на родителите за отглеждането на малки деца, могат да са причина за по-дългото задържане на децата у дома. В Естония, Литва, Австрия и Румъния родителите ползват двегодишен платен отпуск при раждане на дете и помощта е равна или надхвърля работната им заплата. Родителите губят право на паричната помощ, ако детето бъде настанено в детски ясли. В други държави предучилищното възпитание е организирано, като помощта

за отглеждане на дете зависи от реалния брой часове, които детето прекарва в детско заведение. В Чехия например родителите, които отглеждат детето си у дома, имат право на детски надбавки при следните условия: деца под 3 години трябва да посещават детско заведение не повече от 4 часа дневно, а деца до 4 години – максимално 5 дни месечно. Три скандинавски гържави имат система за финансова помощ на родителите под формата на детски надбавки за деца от 1 до 3 години, които не ползват услугите на публично детско заведение, а избират алтернативна форма за възпитание на децата си. Тази система се нарича Cash-for-care и е въведена във Финландия през 1985 г., в Норвегия – през 1999 г., а в Швеция – през 2008 г. Това е парична помощ в брой и е голямо облекчение за по-бедни семейства, тъй като съставлява значителна част от семейния им бюджет. В Норвегия е проведено изследване, според което по тази причина много семейства с нисък доход се отказват доброволно от правото на детето им да посещава детско заведение.

Друго изследване, проведено в Белгия (Фламандска общност) през 2004 г., показва, че точно групата, която съгласно закона се ползва с преференции за достъп до детско заведение, използва най-рядко тази възможност. Децата, които не посещават детски градини, са предимно от социално слаби семейства и етнически малцинства. Нисък е делът и на децата, посещаващи детски заведения, които се отглеждат само от един родител. В рамките на изследването е проучено и какви формални и неформални препятствия спъват децата от социално слаби семейства да посещават по-масово институциите за предучилищно възпитание. Като формално препятствие са отбелязани правилата за записване в списъците за прием в детска градина, задължението за редовно посещение и задължението за спазване на правилата в детското заведение. Като неформални пречки са посочени културни аспекти като например вида на информацията за наличните възможности за предучилищно възпитание, езиковите бариери и отношението

на персонала към децата. През 2007 г. във Фламандската общност стартира проектът Services communautaires et de proximité (Услуги за чужди и съседни общности) с цел да се разрешат тези проблеми. Половината от сътрудниците по този проект са част от "рисковите групи". За участие в него са привлечени и родители, деца и членове на местните общности. Оценката на този проект е висока и резултатите са взети предвид при изработване на общото законодателство в областта на предучилищното възпитание.

Мерки за привличане на децата в институциите за предучилищно обучение и възпитание

В много европейски страни децата на 3-4-годишна възраст имат право на безплатен достъп до предучилищно обучение в рамките на училищата (забавачка). Много често задължителното посещение на забавачка е свързано с по-ранното тръгване на децата в първи клас, както е например в Гърция, Кипър и Полша. Навсякъде обаче посещението на детски ясли се заплаща от родителите.

Освен общата политика за намаляване на бедността, почти всички страни въвеждат мерки за приобщаване на малките деца от социално слаби семейства. В Белгия са отделени специални места в детските градини за деца от семейства с нисък доход. В Чехия размерът на таксата се определя от ръководството на детското заведение, като в някои случаи родителите могат дори да бъдат освободени от нея или да ползват други преференции. В Словения таксите се определят в зависимост от доходите на семействата. В Ирландия таксите за детски градини се определят по тристепенна скала, като двете долни степени се отнасят за социално слаби семейства. В Швеция размерът на таксите, заплащани от родителите, зависи от дохода на родителите и броя на децата, отглеждани в семейството. Подобна е системата и в Норвегия. В Кипър от септември 2004 г. е в сила задължителното и безплатно посещение на институции за предучилищно възпитание за всички деца от 4 години и 8 месеца до 5 години и 8 месеца.

Родителите на децата между 3 години и 4 години и 8 месеца заплащат месечно по 42 евро на дете, а семейства с 4 и повече деца – по 17 евро. Децата от много бедни семейства или такива, чиито родители са тежко болни, са освободени от всякакви такси. В частните детски градини таксите са между 102 и 307 евро. В Унгария посещението на публичните детски градини е безплатно, а се заплащат само храната и извънучилищните дейности като например допълнително чуждоезиково обучение, спорт и др. През 2008 г. са въведени специални мерки, които стимулират родителите на деца със СОП да ги записват в институции за предучилищно образование. За тази цел те получават допълнителна финансова помощ, която се изплаща през месеците юни и декември от местните общински власти. В Ирландия размерът на таксата зависи от социалното положение на родителите. В Латвия, Полша и Словакия таксите не са обвързани с дохода на семейството. Там местната власт определя условията, на които трябва да отговаря едно семейство, за да не заплаща такса.

Друга финансова мярка за улесняване и стимулиране на посещението на детски градини са данъчните облекчения на родителите. В Белгия, Франция, Малта, Холандия, Румъния, Великобритания и Норвегия значителни данъчни преференции ползват семействата, в които се отглежда по-голям брой деца на предучилищна възраст. В Холандия работещите родители получават от работодателя си награди, ако децата им посещават институции за предучилищно възпитание. В Румъния родители, които не получават помощи за отглеждане на децата си, имат право на ваучери, които да използват за заплащане на таксите. Във Великобритания за семействата със среден или нисък доход са предвидени значителни данъчни облекчения, които покриват до 80% (но не повече от една определена сума) от разходите за отглеждане на детето, ако родителите работят най-малко 16 часа седмично.

Много европейски страни предприемат в рамките на своята цялостна политика редица политически мерки, за да стимулират

участието на определени групи деца, най-вече на тези в неравностойно положение, в предучилищното образование. В Белгия (Фламандска общност) центровете за предучилищно възпитание са задължени да организират своята дейност така, че да е гарантирано участието на децата от всички обществени групи. От юли 2006 г. всички детски градини в Дания са задължени да изготвят писмени доклади, в които да се оценява участието на децата в институциите. Тази мярка е насочена преди всичко към създаване на условия за приобщаване на социално слабите деца. Там правителството предоставя средства за повишаване на квалификацията на обслужващия персонал в детските градини с цел той да е по-добре подготвен за работа с деца със СОП, особено в областта на диагностиката и подпомагането на езиковите умения. Във Франция всички деца, които живеят в райони с образователни приоритети (Zone d'éducation prioritaire - ZEP), имат право на място в детска градина след навършване на 2-годишна възраст. Тези райони се определят от правителството и засягат области с висока безработица, бедност, много имигранти и др. и там се предоставят допълнителни средства за финансиране на предучилищното образование. В Холандия предучилищната образователна политика е насочена предимно към деца от 2- до 5-годишна възраст, чиито образователни възможности са твърде малки. Това са най-вече деца на родители с нисък образователен ценз, деца на имигранти, деца от малцинствата и др. Най-разпространени са полудневните групи за деца от 2 до 3 години, както и забавачките към училищата за деца от 4 до 5 годишна възраст. Целта е до 2011 г. да се обхванат абсолютно всички деца в неравностойно положение от 2- до 6-годишна възраст в институции за предучилищно възпитание. Това е задача на здравните и социалните служби, които са задължени да регистрират всички новородени и да информират местната власт за броя и статута им. В Португалия правителството финансира всички предучилищни "Центрове за социална солидарност", които работят с деца в неравностойно

тойно положение. Специално са обучени социално-културни медиатори, които да подпомагат интегрирането на деца от семейства на имигранти и от етнически малцинства. В Унгария ранното приобщаване на деца в неравностойно положение е приоритет на правителството: от 2008 г. всички такива деца се регистрират по определени критерии (напр. икономически статут и образователно ниво на родителите) и въз основа на това получават право на място в детска градина в съответната община. Финансираните от държавата необщински детски градини са задължени да предоставят до 25% от местата на деца в неравностойно положение. В Испания местата в детските градини, финансирани от държавата, са равномерно разпределени между деца в социално и културно неравностойно положение и останалите деца. За децата в риск от 0 до 3-годишна възраст допълнително са запазени определен брой места, а на техните родители се отпускат помощи. Във Великобритания действа програма на Министерството на образованието Every Child Matters, чиято цел е да се подпомогне благополучието на всички деца и особено на тези в неравностойно положение. През 2004 г. правителството приема в своя план за действие за следващите десет години мерки за увеличаване на инвестициите в предучилищното образование, което ще доведе до по-добро съчетаване на професионалния и семейния живот на гражданите. В страната действа и програмата Sure Start, чиято цел е да се предостави комбинация от педагогически, здравни и финансови ресурси на децата от най-ранна възраст с цел подпомагане на техните семейства. Програмата е насочена към всички деца, но най-вече към особено нуждаещите се семейства като родители и деца от етническите малцинства, мигранти, безработни, хора с увреждания, малолетни родители, самотни родители и др. Подобна програма (Biztos kezdet) действа и в Унгария. Тя е насочена към децата над 3-годишна възраст, живеещи в области, където липсват институции за предучилищно възпитание.

Оценяване на институциите за преду-

чилищно образование и набелязване на мерки за подобряване на наличните възможности

Някои държави, като Великобритания, скандинавските страни, Испания, Франция и Холандия, имат официална процедура за системно оценяване и изготвяне на отчетни доклади относно правителствената политика в областта на предучилищното образование. В Дания е създаден Датски институт за оценяване, който е независима агенция и провежда оценяване на публичните или публично финансирани частни образователни институции по собствена инициатива или по поръчка на правителството, министертвата, други управленски органи, местната власт или други институции. В Испания е създадена процедура за изготвяне на отчетни доклади, чрез която се оценява напредъкът в предучилищното образование спрямо поставените от правителството цели в националния план за реформи в страната, като във възрастовата група от 0 до 3 години до края на 2010 г. в институциите за предучилищно възпитание трябва да бъдат включени 30% от всички деца. Във Франция отговорността за оценяването и контрола на публичните детски ясли и градини е децентрализирана и се носи от създадените служби за закрила на майките и децата. Оценяването на цялостната национална политика за предучилищно образование обаче е отговорност на Генералната инспекция за социални грижи. Към общия инструментариум за оценяване на детските градини принадлежи контролът на статистическите индикатори за оценяване на случайни извадки от избрани групи ученици. В Холандия правителството провежда национален мониторинг на предучилищното образование, който има за цел да се анализират събраните данни и да се правят съответните изводи за бъдещото развитие на тези институции. С тази задача са ангажирани главно общинските власти. Във Финландия държавните провинциални служби за контрол на предучилищното образование отговарят за работата на тези институции и за отстраняване на появили се слабости. В Норвегия общинската

администрация носи отговорност за прегу-
чищното образование. В Швеция е създа-
дена Национална агенция за образование, ко-

ято отговаря за прилагането на гържавна-
та политика.

Източник:

Fruehkindliche Betreuung, Bildung und Erziehung in Europa: ein Mittel zur Verringerung sozialer und kultureller Ungleichheiten –

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098DE.pdf

Ю. Дичева

ЕВРОПЕЙСКАТА ПРОГРАМА „УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ“ В ПОДКРЕПА НА СОЦИАЛНОТО ПРИОБЩАВАНЕ

Реализирането на целите на ЕС за достъп на всички до образование и обучение, за всестранно приобщаване и осигуряване на равни възможности на децата и учениците се подпомага от най-голямата европейска програма за образование и обучение „Учене през целия живот“. Програмата има няколко специфични цели, които са пряко свързани със социалното приобщаване, а именно:

- осигуряване на повече възможности за учене през целия живот в страните членки на ЕС;
- увеличаване на приноса на ученето през целия живот за постигане на социално единство, активно гражданско участие, межкултурен диалог, равенство между половете и персонална реализация;
- нарастване на участието на хората от всички възрасти в ученето през целия живот и особено на хората със СОП, независимо от тяхното социално-икономическо положение;
- разширяване на езиковото разнообразие и обучение;
- развитие на съдържание, услуги и педагогическа практика за учене през целия живот, базирани на ИКТ.

Програмата „Учене през целия живот“ обхваща всички възрасти и социални групи. В нейните рамки функционира секторната програма „Коменски“, която е насочена към сферата на училищното образование и дава възможност за участие в европейски образователни проекти, подпомагащи разширяването на европейските измерения в образо-

ванието. Регионални проекти по секторната програма имат значителен принос за процеса на социално приобщаване на децата на мигрантите, на учениците със СОП, жертвите на насилие в училищата, децата със зрителни и слухови проблеми или такива без достъп до ИКТ, както и за осигуряване на равенство между половете.

Понастоящем по секторната програма „Коменски“ функционират няколко проекта, посочени от ЕК като добра европейска практика в сферата на социалното приобщаване на децата и учениците:

• ЕВРОПЕЙСКИ ИНДИКАТОРИ ЗА ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ И УЧЕБНА ПРАКТИКА

Целта на европейската проява „Гласът на младежите: да опознаем разнообразието в образованието“ е да даде изява на мнението на младите хора. По време на проявата е приета декларация за правата на младежите, за уважение и равни възможности, за достъп до приобщаващо образование. Израз на европейската активност по тези въпроси е проектът, в рамките на който се разработват индикатори за ефективно интегриране на децата и младежите с увреждания в образователната система. Основната теза на проекта е, че младите хора с увреждания имат мнение за приобщаващото образование, както и права да взимат отношение към формите на подкрепа от страна на европейската политика за интегрирането им в училище.

В проекта участват експерти и учители от 23 европейски държави, които работят по създаването на серия от индикатори в подкрепа на политиката на приобщаващо образование в Европа. Целта е да се създаде методология за разработване на индикатори, които са подходящи за мониторинг на европейската и националните политики за приобщаващо образование. През 2009 г. е публикуван доклад², който представя рамката, обосновката, целите и основните задачи на проекта, както и методологията за разработване на индикаторите.

• ЕВРОПЕЙСКАТА МРЕЖА LEARNING MIGRATION NETWORK - ОБУЧЕНИЕ, СВЪРЗАНО С МИГРАЦИЯТА И МЕЖДУКУЛТУРНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В УЧИЛИЩАТА И С ПОДГОТОВКАТА НА УЧИТЕЛИ

Европейската мрежа Learning Migration Network оказва реална помощ на училищата, за да се справят с предизвикателствата на миграционния процес и да развият межкултурния диалог при обучението. Тя дава възможност на учениците, учителите, образователните органи и всички участници в образователния процес да разбират по-добре явлението миграция в ежедневно обучение. В мрежата са включени 170 участници от 19 държави, които общуват лично или виртуално в национални и международни групи. Периодично се организират и конференции, курсове за обучение и филмови фестивали. В рамките на европейската мрежа действат седем нови европейски проекта, свързани с миграцията и межкултурните отношения в училищата. По проекта „Младежта и миграцията“ например се организира филмов фестивал и се изгражда уебсайт, съдържащ информация за историята на европейската миграция на младите хора. Включен е и проект, предвиждащ семеен обмен, при който учениците се насърчават да живеят известно време в семейства с различен етнически произход, като документират

разговорите на общи теми, които се водят в семейството. В края на проекта местни художници помагат на учениците да превърнат своите рисунки и видео записи в художествени произведения, с които те участват в изложби.

• УЧИЛИЩАТА СРЕЩУ НАСИЛИЕТО – ДЕЙСТВАЙ, НЕ ТОЛЕРИРАЙ

В пет европейски училища от Словения, Латвия, Полша, Италия и Испания се доказва, че общуването, изключващо насилие, подпомага социалното приобщаване и създава атмосфера на сигурност, основана на доверие и близост между учителите, учениците, родителите и местните общности. В училищата, участващи в проекта, се оказва подкрепа на ученици и учители, станали жертви на насилие. В проведеното проучване, определящо най-честите форми на насилие в училище, се констатира, че повечето ученици предпочитат спокойствието и търпимостта като решение на конфликта, а повечето учители не са подготвени за справяне в конфликтни ситуации. В рамките на проекта се организират семинари, спортни прояви и състезания. Изготвената брошура „Успешни стратегии за справяне с насилието в училище: превенция и намеса“ се предоставя на учениците, учителите и родителите. В резултат на дейностите по проекта във всички участващи училища е установено значително намаляване на проявите на насилие.

• „МОЕТО МНОГО СПЕЦИАЛНО ЧУДНО ДЪРВО“

Проектът по дейността eTwinning в рамките на секторната програма „Коменски“ функционира в 11 европейски държави. Той е насочен към деца с увреждания и цели нарастване на тяхното самоуверяване и самоувереност чрез целево използване на ИКТ (предимно цифрова фотография и софтуер

² Докладът е достъпен на адрес <http://www.european-agency.org/agency-projects/indicators-for-inclusive-education/indicators-documents/Indicators-EN.pdf>

за редактиране) в ежедневните им занимания в училище или детската градина.

Във всяко училище се прави снимка на първо от близката околност и всяко дете се стреми да я превърне в художествено произведение, работейки с помощта на редактиращ софтуер. Галерия от тези чудни първота се представя в уебсайта на проекта, наречен „уики“, като най-добрите от тях се изпращат по е-поща между партньорите. Така децата могат да „отгледат“ своя собствена малка европейска гора.

С помощта на проекта децата придобиват нови умения, а учителите развиват иновативни методи на обучение посредством свързани с тях дейности – помириране на аромати, танцуване, рисуване, дегустиране на непозната храна и др. Чрез проекта се показва значението на ИКТ за подпомагане на децата с увреждания, давайки им възможност да увеличат своите умения и да развият усещането за собствените си възможности и значение.

• СЪВМЕСТНО ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ДВАТА ПОЛА

Солидарността и равните възможности са в основата на европейската политика за социално приобщаване, като се подчер-

Източник:

Education and training for social inclusion - http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/llp/llp10_en.pdf

тава активната роля на жените в обществото. Такова разбиране имат децата и техните родители, които участват в практически обучение в рамките на проект в училищата в Испания, Италия и Полша. Училищата с ученици в неравностойно положение работят съвместно с цел социалното им приобщаване и елиминиране на половата дискриминация. Разработването на рамка за межкултурен диалог и разумното използване на комуникационни технологии подпомагат премахването на сексизма в методите на обучение и образователната практика. С помощта на проекта се засилва сътрудничеството между половете чрез използване на нови учебни материали – от обикновените сборници с песни и спортните дейности до видео приказки и онлайн списания. Резултатът се изразява в организирането на съвместно обучение, спокойното разрешаване на противоречията и развиването на по-широки компетенции, които ще помогнат на децата да се превърнат в отговорни европейски граждани.

Понастоящем проектът разширява своя обхват и включва всички училищни общности и организации – за интегриране на деца с увреждания, подкрепящи жените и семействата, работещи в защита на равните възможности и др.

М. Стоянова

КОНЦЕПЦИЯ НА ФЕДЕРАЛНОТО ПРАВИТЕЛСТВО НА ГЕРМАНИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Изготвената през 2008 г. концепция на федералното правителство на Германия за учене през целия живот е насочена към създаване на стимули и преодоляване на пречки, така че:

- всеки да вижда в продължаващото образование възможност за подобряване на своя жизнен път;
- да обхваща хората с физически проблеми;

- всеки и винаги да има възможност за придобиване на нови квалификации;
- предприятия и учреждения да се включват по-интензивно в процеса на учене през целия живот и да бъдат поощрявани в усилията им за финансиране на продължаващото образование;
- да се предоставят възможности за по-нататъшно образование на специфични целеви групи и да се улесни достъпът до него

на откъснали се от обучението и образованието обществени групи и слоеве;

- продължаващото образование да е свързано в по-голяма степен с високите технологии.

Готовността за по-нататъшно обучение трябва да се предизвика чрез мотивация и умения за самостоятелно учене още от най-ранна детска възраст. То трябва да бъде атрактивно във всяка фаза от човешкия живот.

Концепцията предвижда: подобряване на възможностите за образование на деца под 6 години; мерки за повишаване на образователното ниво в страната; улесняване на преминаването от средно към висше образование; засилване на вниманието към техническите и естествените науки; даване на по-големи шансове за образование на деца с мигрантски произход; съобразяване с интересите на хората с увреждания при включването им в програми за учене през целия живот; подкрепа на усилията на агенцията за трудова заетост и други партньори за насърчаване на продължаващото образование.

За да се постигнат тези цели, е необходимо: да се засили мотивацията за по-голяма активност към образованието; да се улесни достъпът до допълнително и продължаващо образование; да се подобрят предложенията по предлаганите курсове; да се повиши степента на взаимодействие между различни образователни области; да се засили интеграцията в гражданското общество чрез образование и насърчаване за учене; да се проследят процесите и въздействието на ученето върху жизнения и професионалния път на личността.

Засилване на мотивацията и отговорността

➤ В подкрепа на желаещите, които искат да продължат образованието си, федералното правителство въвежда „образователна премия“ за допълнително обучение в размер на 154 евро за всеки с годишен доход до 17900 евро. Премията се предлага еднократно през годината, като се поема и 50% от стойността на курса за обучение над 30 евро.

➤ предлагането на кредит за продължаващо образование е валидно за всички желаещи, независимо от техните доходи.

Улесняване на достъпа до продължаващо образование

Подобряване на възможностите и консултациите за продължаващо образование.

По-добро консултиране за образователните възможности

➤ Експериментиране на регионално ниво и дълготрайно въвеждане на гореща телефонна линия

Предлага се да се експериментира безплатно първоначалното консултиране и консултирането за ориентация при избор на продължаващо образование, като се разглеждат регионалните и местните предложения за курсове за обучение и се търсят консултанти с межкултурни компетенции. След двегодишно експериментиране на тази идея в рамките на стабилна финансова концепция се предвижда създаването на гореща телефонна линия в цялата страна.

➤ Информационен консултантски портал за търсене и предлагане на образователни оферти

В подкрепа на телефонната линия се предвижда и създаването на интернет портал с консултации относно регионалните предложения за образование и заетост.

Тестове за по-нататъшно образование на фондация „Варентест“

С цел осигуряване на качество в образованието след пробен период са въведени тестовете на фондацията за мястото на реализация на по-нататъшното професионално образование.

Създаване на алианс за продължаващо образование

За реализирането на концепцията за учене през целия живот е необходимо включването на повече партньори. От гледна точка на правителството е необходимо да се предприемат следните действия:

➤ Организиране на курсове за обучение в предприятията. Особено целесъобразно се счита провеждането на заводски практически занимания за хора с договори за временна заетост и за такива с ниска квалификация.

➤ Създаване на концепции за продължаващо образование съобразно възрастта – утвърждаване на обучението на работното място с въвеждане на елементи на „проектно обучение“ и форми на е-обучение и прилагането им за развитие на човешките ресурси в предприятието.

➤ Пренасяне на компетенциите на пазара на труда - признаване на придобитите компетенции в сферата на неформалното и информалното образование.

➤ Осигуряване на обучение за придобиване на квалификация на целеви групи, които се нуждаят от специално насърчаване с цел подготовка за явяване на изпит при външни експерти; квалификация на хора, чиито специалности, придобити в чужбина, не се признават.

➤ Осъществяване на научен трансфер в ключови технологии чрез иновативни предложения за по-нататъшно обучение в областта на висшите технологии.

Подобряване на възможностите за продължаващо образование

Подобряване на структурата на предложенията за обучение на местно ниво чрез осъществяване на две инициативи:

➤ Обучение на местно ниво

Целта е да се създаде регионален мениджмънт в образованието, който да включва: преглед на общинските дейности в образованието, свързване на всички придобити в тази област компетенции, изграждане на съвместен информационен фонд между образователните институции и икономиката, съпътстващо консултиране относно ученето през целия живот, съставяне на обща концепция с визия за бъдещото развитие на образованието. Регионите, които се включват в тази инициатива, се подбират на конкурентен принцип и се подкрепят от редица фондации за съвместна дейност и финансов ангажимент.

➤ Въвеждане на регионален образователен мониторинг

Необходимо е наличието на солидна основа от данни от ранното детско образова-

ние до продължаващото обучение и преминаването през различни образователни степени, за да може общината (окръг/свободни градове) да реализира поставените образователни цели и да оцени успеха на предприетите мерки. В рамките на инициативата е изработен и тестван инструментариум за образователен мониторинг, който трябва да бъде предоставен като услуга на общините.

Възможности за целеви групи със специален потенциал

Трябва да се даде възможност за реализация на безработни инженери, прекъснали студенти и др., чиито компетенции да се насочат в правилна посока предвид търсенето на определени специалности в практиката.

➤ Доброволна година на техниката

С въвеждането на Доброволна година на техниката федералното правителство цели да засили интереса и мотивацията на студентите към техническите специалности и да намали дела на прекъсналите студенти.

➤ Създаване на програма AQUA

Предвидено е успешно реализираната програма AQUA (Академични кадри се квалифицират за пазара на труда) да се изпробва сред завърналите се отново към своята професия кадри и безработни инженери.

➤ Нови образователни възможности за прекъснали студенти

Да се даде възможност за професионално кариерно развитие на прекъснали студенти, чийто дял е около 25% от общия брой. Предвижда се това да се постигне чрез съвместна работа между провинциите, висшите училища, предприятията, индустриалните камари и др. Вниманието трябва да се насочи към прекъсналите студенти с мигрантски произход, тъй като техният дял е над средния.

Достъп до образование и обвързване на образователните степени

Федералното правителство цели да улесни и разшири достъпа до висше образование на квалифицираните в дадена професия чрез конкретни взаимно обвързани дого-

вори. Запланувана е инициатива между провинциите и федерацията, която да е насочена към по-нататъшно образование на безработни инженери. Предприети са мерки за значително увеличаване на достъпа до средното професионално и висше образование.

Израстване в професията

➤ Предвидена е стипендия за израстване в професията чрез създаване на стимули за талантливи абитуриенти, които искат да продължат образованието си във висше училище.

➤ Допълнение към закона за насърчаване при продължаване на образованието (така наречения Meister-BAfoG). Това е успешен правен инструмент за финансова подкрепа при продължаващото професионално образование с цел израстване и създаване на самостоятелен бизнес.

Предлагане на нови професии и специалности във висшите училища През 2009 г. правителството предлага на провинциите на конкурентен принцип да увеличат предложенията за продължаване на образованието и да насърчат изучаването на нови и търсени специалности.

Създаване на бази данни и портали за продължаване на висшето образование. Особено е необходимо създаване на информационна мрежа за обвързване на базите данни във висшето образование. Изготвен е и модел за финансово насърчаване на инициативата.

По-добро интегриране в гражданското общество чрез образование

За реализирането на тази цел е необходимо:

➤ Да се стимулира професионалното езиково обучение на безработни или наети в

предприятията мигранти.

➤ Да се предлагат възможности за изучаването на различни култури чрез отваряне на институциите за по-нататъшно обучение. Запланувани са маркетингови концепции, квалификация на заетия персонал, както и концепции за програмно профилиране.

➤ Да се насърчава обучението чрез доброволни ангажименти.

Задълбочаване на знанията чрез учене през целия живот

При създаването на програми за учене през целия живот трябва да се има предвид:

➤ влиянието на демографските проблеми върху ученето през целия живот;

➤ ефектът от консултирането за учене през целия живот;

➤ причините за ниското участие на населението при продължаващото образование в Германия и използването на възможностите за отстраняване на тези препятствия пред специфични целеви групи;

➤ межкултурното обучение;

➤ допълнителното образование в МСП;

➤ продължаващото образование във висшите технологии и ключови браншове.

Създаването на иновативни модели за продължаващото образование изисква: професионализиране на персонала, зает с продължаващото образование; повишаване на качеството при консултиране в образованието; създаване на инструменти за улесняване на прехода през отделните образователни степени; определяне на необходимостта от квалифициран персонал и подкрепа на МСП (при създаването и утвърждаването му); откриване на потребности за създаване и развитие на нови услуги в технологичните браншове.

Източник:

Konzeption der Bundesregierung zum Lernen im Lebenslauf -

http://www.saarland.de/dokumente/thema_bildung/Konzeption_LernenImLebenslauf_Kabinett_FINAL_A.pdf

Я. Панова

ПРИНЦИПЪТ НА РАВНОПРАВИЕ – ОСНОВОПОЛАГАЩ НА ШВЕДСКАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СИСТЕМА

През последните години в Швеция активно се дискутират както политическите, така и образователните аспекти на образованието, в резултат на което в страната се провеждат редица реформи в държавната образователна система и организацията на системата за училищно образование. Особено място в провежданите реформи заемат въпросите, свързани с имиграцията и интеграцията. Осигуряването на равноправие се превръща в основен принцип на шведската образователна система. От години тази политика се прилага неотменно и тя има своите добри резултати. Основното в нея е пренасянето на центъра на вниманието от социалната адаптация към осигуряване на демокрация и гарантиране на човешките права. От една страна, институциите за предучилищно възпитание и училищата имат за цел да поддържат основните образователни ценности и да обучават в условията на демокрация, а от друга - да възпитават граждани на демократичното общество. Реализирането на тази мисия предполага всеобхватна подкрепа на правата както на учащите, така и на персонала, което пряко влияе върху ежедневно протичане на учебния процес на всички нива - от съдържанието на урока до училищната среда.

Принципите на националната политика са залегнали в националната стратегия за прилагане от държавните и местните органи на управление на Конвенцията на ООН за правата на детето, приета през 1999 г. В законодателството на Швеция има четири закона, които забраняват дискриминацията в различните ѝ форми.

През 2006 г. влиза в сила закон, който забранява дискриминацията и други форми на общуване, унижаващи достойнството на децата и учениците. Отговорност за спазването на закона носят училищата и институциите за предучилищно възпитание и подготовка. За целта всяка от тях разработва план с конкретни мероприятия, осигуряващи равноправие на всеки ученик незави-

симо от неговия пол, етническа или национална принадлежност, религиозни убеждения, сексуална ориентация или каквито и да било функционални ограничения. Водещите принципи при съставянето на плановете са определени от Омбудсмана за борба с дискриминацията, но всяко училище съставя свой собствен план, като при изготвянето му участват учители, ученици и родители.

Националните цели и насоки на училищното образование са залегнали в Закона за образованието. От 1991 г. отговорността за училищното образование преминава от държавните към местните органи на управление. В Швеция те са 290, като дейността им се регулира от закони и други нормативни документи. В управлението на училищата местната власт се опира на дълбоко залегналите принципи на самоуправление и демокрация, изразяващи се в предоставената на гражданите възможност непосредствено да участват в процеса на вземане на решения и да влияят върху работата на училищата от гледна точка на местните потребности. През 2007-2008 учебна година в страната има около 4800 общообразователни училища, като почти 4200 от тях са общински.

От 1 октомври 2008 г. в системата на училищното образование се създават два нови държавни органа, които са крачка в утвърждаването на равноправие в шведската образователна система:

- Държавна училищна инспекция - осъществява контрол и оценка на качеството на училищното образование и следи за спазването на Закона за забрана на дискриминацията и унижаване на достойнството на децата и учениците;

- Държавно управление по специална педагогика и училища за ученици със СОП - осигурява равни възможности за развитие и образование на децата с функционални ограничения.

През 2009 г. правителството представя проект за промени в Закона за образова-

нието. Очаква се измененията да влязат в сила от 1 юли 2011 г. Те са насочени към укрепване на механизмите за подпомагане на учениците, нуждаещи се от допълнителна помощ в учебния процес, и се изразяват в следното:

- разширяват се пълномощията на училищния инспекторат за санкциониране на училища, които не изпълняват задълженията си. Засилват се механизмите за подпомагане на учениците, които се нуждаят от допълнителна помощ. Родителите, които считат, че на техните деца не се осигурява необходимата помощ в обучението, могат да се жалват пред училищната администрация;
- уеднаквяват се правилата за управление на общинските и частните училища;
- институциите за предучилищно възпитание и подготовка придобиват статут на самостоятелна категория училища.

Шведската образователна система осигурява различни видове общообразователна подготовка и обучение в зависимост от възрастта и индивидуалните потребности на учениците. Законът за образование дава равни права за образование на всички деца, независимо от техния пол или други обстоятелства от социално-икономически характер. Обучението във всички училища в системата на образованието, с изключение на институциите за предучилищно възпитание и висшите училища (частично финансирани от държавата), е безплатно. Образованието е задължително за децата на възраст от 7 до 16 години. Почти всички деца са обхванати от системата на предучилищното образование, въпреки че то не е задължително.

Институциите за предучилищно възпитание и подготовка се посещават от деца на възраст от 1 до 5 години. Местната власт е задължена да осигури места в тях на деца, чиито родители учат или работят. На всички деца, навършили 6 години до постъпването им в начално училище, трябва да се предоставят места в подготвителните класове. Задачата на подготвителния клас е да стимулира развитието и обучението на всяко дете и да положи основите на по-нататъшното му обучение в училище. В детс-

ките градини се отдава голямо значение на играта като средство за развитието и обучението на децата. При изготвяне на учебните планове вниманието се насочва към задоволяване на интересите и потребностите на децата. Още в детската градина се залагат основите на равенството между децата, с което се цели в бъдеще да им се осигурят равни възможности.

За децата на възраст от 6 до 12 години се предвиждат дневни грижи - преди и след учебни занятия под различна форма: групи на удължен ден, групи за деца с увреждания, отворени центрове след учебни занятия.

Обучението във втория етап на средното образование (гимназия) е безплатно, но не е задължително. Завършилите първия етап на средно образование с добри оценки по математика, шведски и английски език имат право да продължат образованието си във втория етап. Учениците, които не отговарят на тези изисквания, могат да продължат обучението си по индивидуална програма, отговаряща на техните потребности. Целта е да им се даде възможност по-късно да продължат образованието си в някоя от държавните програми за втория етап на общообразователното училище.

В Швеция децата с увреждания имат много права. През 1968 г. със закон те получават равни права за образование. През 80-90-те години на XX век в страната са закрити интернатите за деца с увреждания. Днес децата с ограничени възможности живеят с родителите си при много добре развита система за предучилищно възпитание. Те могат също така да посещават училище или детска градина.

В системата на задължителното образование са включени специални училища, както и програми за ученици с интелектуална изостаналост. Специалните училища са предназначени за деца, страдащи от глухота или разстройство на слуха, със сериозни разстройства на говора, нарушено зрение и други функционални нарушения.

Посещаването на институциите за предучилищно възпитание и подготовка, както и втория етап на общообразователното учи-

лице не са задължителни за децата с интелектуална изостаналост.

В образователната система на Швеция функционират частни училища, чието създаване се поддържа от правителството. Те се придържат към държавните образователни програми и учебни планове. Ученици със СОП като правило се обучават в масовите училища. За учениците с интелектуално изоставане са предвидени специални програми. Те могат да посещават обикновен клас или специална група в училището.

Съгласно закон от 1994 г. местната власт компенсират на родителите разходите за обучение на всяко дете с увреждане. Училището определя направените разходи, а местната власт ги одобрява и изплаща на родителите.

При постъпването в училище всяко де-

те преминава физически, психологически и медицински тест. Следва триседмичен изпитателен срок, след който детето избира дали да остане в училището, или да се премести в друго. През това време учителите преценяват потребностите на детето и се разработва програма за неговото развитие. За голяма част от децата със СОП има общонационални програми, но за някои (децата с аутизъм) се разработват индивидуални програми, част от които са много тясно специализирани – по моторика, комуникации и др.

Родителите също посочват какви резултати искат да постигне в развитието си тяхното дете. Така с участието на учители, родители и деца се изработва индивидуален план за развитие, който се преразглежда в края на всеки учебен срок и при необходимост се актуализира.

Източници:

1. Образование в Швеции -

https://www.sweden.se/upload/Sweden_se/otherlanguages/factsheets/SI/utbildning_clickRysk.pdf

2. В Швеции инвалиды имеют много прав –

<http://www.press-line.ru/content/view/127022/411/>

Е. Джерманова

ЕВРОПЕЙСКИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СИСТЕМИ - МОДЕЛИ И ИНСТРУМЕНТИ НА УПРАВЛЕНИЕ

ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА РАЗВИТИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ИЗКУСТВАТА В СВЕТА

На проведената през май 2010 г. по инициатива на ЮНЕСКО „Втора световна конференция за образованието по изкуства“ са посочени основните цели и се очаква създаването на пътна карта на образованието по изкуствата. Тя предлага въвеждането на теоретична и практическа рамка за преминаване към качествено развитие на образованието по изкуствата като средство за социално приобщаване и преодоляване на изолацията на етнически различните.

На конференцията са приети три основни цели за развитие на образованието по изкуствата:

ЦЕЛ 1: ГАРАНТИРАНЕ НА ДОСТЪП ДО ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ИЗКУСТВАТА КАТО СЪЩЕСТВЕН И УСТОЙЧИВ ЕЛЕМЕНТ НА ВИСОКОКАЧЕСТВЕНОТО МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО В СВЕТА

Приоритети:

А. Утвърждаване на образованието по изкуствата като основа за хармонично, творческо, познавателно, емоционално, естетично и социално развитие на децата, младежите и учащите се през целия живот

Действия:

1. Политически мерки и ресурси за осигуряване на постоянен достъп до:
 - Всестранно обучение по различните области на изкуствата на учениците от всички образователни степени като част от всеобхватно и глобално образование;
 - провеждане на извънучилищна практика по всички области на изкуствата, осигу-

ряваща разнообразие на учащите се;

- интердисциплинарна практика по изкуствата, включваща цифрови и други съвременни форми на обучение както в училищата, така и извън тях.

2. Подобряване на взаимодействието между различните аспекти на развитие на децата (творчески, познавателни, емоционални, естетични и социални).

3. Създаване на висококачествени системи за оценяване, осигуряващи успешно завършване на образованието по изкуствата.

Б. Творческо преобразуване на образователните системи и структури чрез образованието по изкуствата

Действия:

1. Прилагане на изкуствата като образователен модел, въвеждащ художествени и културни измерения на останалите изучавани дисциплини.

2. Развитие на творческата култура на учителите и училищните администратори чрез образованието по изкуствата.

3. Използване на образованието по изкуствата за прилагането на иновативни педагогически методи в учебните програми, което да допринесе за привличане на по-голямо разнообразие от учащи се.

В. Създаване на системи за учене през целия живот и междупоколенчески системи за и чрез образованието по изкуствата

Действия:

1. Гарантиране на учащите се от всички социални слоеве на достъп до образованието по изкуствата в широк кръг обществени и институционални структури през це-

лия им живот.

2. Осигуряване на възможности за образованието по изкуствата на всички възрастови групи.

3. Подпомагане на обучението на различните поколения с цел да се съхрани познанието за традиционните изкуства и да се засили приемствеността между поколенията.

Г. Изграждане на капацитет за управление на образованието по изкуствата, подкрепа и политически напредък

Действия:

1. Политически реформи, осигуряващи създаване на практически и теоретични умения за образованието по изкуствата, включващи участие на изолирани и уязвими групи от населението.

2. Увеличаване на възможностите за информизиране и подкрепа чрез засилване на връзките с медиите, установяване на подходящ език за общуване и прилагане на информационни технологии и виртуални мрежови системи за връзка със съществуващи национални и регионални инициативи.

3. Обвързване на индивидуалния и социален смисъл на образованието по изкуствата с повишаване на разбирането от обществото за неговото значение и насърчаване на подкрепата от публичния и частния сектор.

ЦЕЛ 2: ГАРАНТИРАНЕ НА ВИСОКО КАЧЕСТВО НА КОНЦЕПЦИЯТА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ И ПРОГРАМИТЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ИЗКУСТВА

Приоритети:

А. Създаване на съгласувани важни стандарти за образованието по изкуствата, съответстващи на местните потребности, инфраструктура и култура

Действия:

1. Приемане на важни стандарти за прилагане на програми за образованието по изкуствата в училищата и местните общности.

2. Институционално признаване на квалификациита по изкуствата на учители и уп-

равленски персонал.

3. Осигуряване на необходимите ресурси за образованието по изкуствата.

Б. Осигуряване на задълбочена подготовка на преподаватели, хора на изкуствата и образователните органи за обучението по изкуствата

Действия:

1. Предоставяне на необходимите знания и умения на учители (общообразователни и специалисти) и хора на изкуствата, работещи в сферата на образованието чрез устойчиви механизми за професионално обучение.

2. Интегриране на принципите на изкуството и образователната практика в рамките на предварителната подготовка на учителите и в професионалното развитие на практикуващите учители.

3. Осъществяване на подготовка за обучение по изкуствата чрез процедури за менторинг.

В. Стимулиране на обмена между теорията и практиката в областта на образованието по изкуствата

Действия:

1. Подпомагане в световен мащаб на теорията и изследванията в областта на образованието по изкуствата, както и на теорията, изследванията и практиката в свързаните области.

2. Насърчаване на сътрудничеството за развитие на изследванията в областта на образованието по изкуствата и разпространяване на резултатите от изследванията, както и на добрите практики посредством международни структури като информационни служби и обсерватории.

3. Обобщаване на данните, показващи влиянието на образованието по изкуствата, и осигуряване на обективното им разпространение.

Г. Подпомагане на взаимодействието между преподавателите и хората на изкуствата в училищата и в програмите за извънучилищна подготовка

Действия:

1. Насърчаване на училищата за партньорство между специалисти по изкуствата и учители при преподаване на учебния материал.

2. Насърчаване на местните обществени организации за сътрудничество с учителите при преподаването на предмети по изкуствата в разнообразна учебна обстановка.

3. Разработване на проекти в областта на културата в рамките на дейностите, протичащи в разнообразната учебна обстановка при участието на родители, членове на семейството или на местните общности.

Д. Стимулиране на партньорството между заинтересувани групи и сектори в областта на образованието по изкуствата

Действия:

1. Създаване на партньорства с правителствата и неправителствени организации за засилване на ролята на образованието по изкуствата в обществото, особено в сектори като образование, култура, здравеопазване, индустрия и комуникации.

2. Привличане на частния сектор, фондации и благотворителни организации за партньори в разработването на програми за образованието по изкуствата.

ЦЕЛ 3: ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ И ПРАКТИКАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО ПО ИЗКУСТВОТА ЗА СПРАВЯНЕ СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ СОЦИАЛНИ И КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Приоритети:

А. Използване на образованието по изкуствата за увеличаване на творческия и иновативен капацитет на обществото

Действия:

1. Използване на образованието по изкуствата в училищата и общностите за увеличаване на творческия и иновативен капацитет на всяка отделна личност, водещи до изграждане на ново творческо поколение.

2. Използване на образованието по изкуствата за развитие на творчески и иновативни практики, допринасящи за глобалното социално, културно и икономическо развитие на обществата.

3. Прилагане на съвременните комуникационни технологии като средство за критично и творческо мислене.

Б. Оценяване и развитие на социалните и културните измерения на образованието по изкуствата за постигане на социално благополучие

Действия:

1. Оценяване и развитие на социалните и културните измерения на образованието по изкуствата за постигане на социално благополучие, включващо и:

- ценността на цялата традиционна и съвременна практика в областта на изкуствата;

- терапевтичните и здравните измерения на образованието по изкуствата;

- потенциала на образованието по изкуствата да създава и съхранява идентичността, както и да насърчава културното разнообразие и междукултурния диалог;

- възстановяващия ефект на образованието по изкуствата в ситуации след конфликти или бедствия.

2. Формиране на разбиране за социалното и културното благополучие на учителите специалисти по изкуствата в резултат на участието им в програми за подготовка.

3. Използване на образованието по изкуствата за мотивиране на участието в образованието и намаляване на броя на отпадащите от училище.

В. Подпомагане и повишаване на ролята на образованието по изкуствата в подкрепа на социалната отговорност и сплотеност, културното разнообразие и междукултурния диалог

Действия:

1. Приоритетно признаване на специфичния образователен аспект на образованието по изкуствата и насърчаване на образователните практики, адаптирани на местно ниво към учащите се, включително мигранти и малцинства.

2. Нарастване на знанията и разбирането за разнообразието на културното и художественото изразяване.

3. Развитие на уменията за межкултурен диалог, педагогическите средства и учебните материали в подкрепа програмите за образование по изкуствата.

Г. Укрепване на капацитета за реагиране на важните световни предизвикателства за мир и стабилност чрез образованието по изкуствата

Действия:

1. Насочване на образованието по изкуства-

та към широк кръг социални и културни въпроси като околна среда, миграция, стабилно икономическо развитие.

2. Разширяване на величината на мултикултурната практика на образованието по изкуствата и повишаване на межкултурната мобилност на ученици и учители за развитието на глобално общество.

3. Използване на образованието по изкуствата за развитие на демокрацията и мира във всички общества и за подпомагане на процеса на възстановяване на обществата след преживени конфликти.

Източник:

Second World Conference on Arts Education. Goals for the Development of Arts Education -

http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=41117&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

М. Стоянова

ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ ПО ИЗКУСТВАТА В ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРАНИ

В заключенията на Съвета на ЕС за насърчаване на творческо поколение, публикувани през ноември 2009 г., се изтъква, че "достъпът и запознаването от ранна възраст с различни форми на културно изразяване, артистични практики и художествени творби са важни за личностното развитие, идентичността, себеуважението и чувството за принадлежност, както и за развитието у децата и младите хора на межкултурни компетентности и други умения, които допринасят за социалното приобщаване, активната гражданска позиция и пригодността им за заетост в бъдеще". Между посочените шест приоритета, насърчаващи този процес, е оптимизирането на кадровия потенциал чрез специализирано образование и допълнително обучение на преподаватели

и други лица, работещи в секторите на образованието, културата и младежта.

Учителите, които преподават предмети по изкуствата, играят основна роля в изграждането на творческите умения на учениците.

В доклад на европейската образователна мрежа Euryplice от 2009 г. "Образованието по изкуства и култура в европейското училище" са представени резултатите от сравнително проучване на образованието и обучението на учителите по изкуствата в 30 европейски страни.

Учителите* по изкуствата в общото задължително образование

В европейските страни съществуват различни практики по отношение на специализацията на учителите по изкуствата в

* Съгласно дефинициите на източника:

- учителите по общообразователни предмети имат право да преподават всички (или почти всички) предмети от учебната програма;
- учителите полуспециалисти са квалифицирани да преподават група предмети - най-малко три, но не повече от пет;
- учителите специалисти по предмет имат квалификацията да преподават един или най-много два предмета.

началното и в първия етап на средното образование.

В повечето страни по художествените предмети в началните училища се назначават учители по общообразователни предмети. В някои страни самите училища решават дали дадени предмети, главно музика, да се преподават от специалисти. В Гърция музика се преподава често от учители по музика, но това много по-рядко се отнася до изобразителните изкуства и театъра и е в зависимост от заетостта на учителя специалист. В Испания по принцип учителите по общообразователни предмети водят занятията по изкуства (танци, театър, изобразителни изкуства), но музика преподават учителите специалисти по музика. В Лихтенщайн учителите по текстил трябва да имат специална подготовка. В Ирландия малко училища наемат учители с подготовка по музика и театър. В Литва родителите на децата от началните училища могат да изискат учител със специална подготовка да преподава музика, танци, театър, изобразително изкуство. В Унгария в началните училища обикновено преподават учители по общообразователни предмети, но по-големите училища могат да наемат учители специалисти. Във Финландия началните училища имат право да наемат учители полуспециалисти или специалисти. Колкото образователната степен е по-висока, толкова по-често предметите по изкуствата се преподават от учители специалисти, въпреки че съществуват различия в отделните страни. Във Великобритания учителите в началните училища са подготвени да преподават по всички предмети от учебната програма, но тъй като наемането на персонал е отговорност на училището, то може да назначи учители специалисти по изкуствата, оставяйки повече време на преподавателите за друга дейност като например планиране и подготовка.

В друга група държави учителите по общообразователни предмети преподават предмети по изкуствата само в първите 3-4 години на началното училище, а след това се назначават учители специалисти. Този мо-

дел се прилага в Полша, Португалия и Исландия. В Естония обикновено учителите по общообразователни предмети преподават в първите три класа, но училищата могат да ангажират учители специалисти още в първи клас, особено по музика.

Само в три страни - Дания, Германия и Латвия, предмети по изкуствата на всички равнища, в т.ч. и в началните училища се преподават от учители специалисти или полуспециалисти. В Малта системата е друга: приходящи учители специалисти по един предмет по изкуствата (музика, театър, изобразителни изкуства и физкултура, част от която е и танцът) редовно посещават всички държавни начални училища и водят занятия с учениците. Класните ръководители могат да присъстват в тези часове, ако в момента нямат училищни задължения. Предметите по изкуствата могат също така да се преподават от учители по общообразователни предмети, които понякога се ръководят и подпомагат от учител специалист.

В някои страни (например Холандия) липсват нормативни документи кой може да преподава предмети по изкуствата в началните и в първия етап на средните училища и няма обща практика. В България в зависимост от училището предмети по изкуствата могат да преподават както учителите по общообразователни предмети, така и учителите специалисти. Подобно е положението в Белгия (Фламандска общност), Швеция и Норвегия. В Белгия учителите обикновено не са специалисти по изкуствата, защото главната цел на обучението по изкуствата в началните училища е да се даде възможност на учениците да открият себе си.

В почти всички страни по предмети по изкуствата **в първия етап на средното образование** се назначават учители специалисти, но има и изключения. Например в Австрия учителите специалисти са задължени да преподават предмети по изкуствата както в профилираните средни училища, наричани професионални академии (Allgemeinbildende höhere Schulen), така и в общообразователните средни училища (Hauptschulen), но на практика в

общообразователните училища учителите специалисти понякога преподават предметите, за които нямат специална подготовка. В някои страни като Белгия (Фламандска общност), България, Швеция и Норвегия няма законодателство относно лицата, преподаващи предметите по изкуствата във втория етап на средното образование. В тези страни както учителите по общообразователни предмети, така и учителите специалисти могат да преподават на това равнище на образование, но на практика повечето училища нямат учители специалисти.

Умения и квалификация на учителите по изкуствата

Образованието и обучението на учителите по изкуствата, както и на останалите учители може да се провежда в две фази: първоначално обучение (преди получаването на статута на учител) и продължаващо професионално развитие (ППР). В първата фаза бъдещите учители по изкуствата се обучават по различни художествени дисциплини или, както е при учителите специалисти - по един или два предмета. Повечето от бъдещите учители по изкуствата преминават и професионална педагогическа подготовка.

Учителите по общообразователни предмети обикновено се обучават и по предмети по изкуствата в рамките на педагогическото им образование. В случая с учителите специалисти по изкуствата практиките се различават. За да стане учител специалист по изкуствата, в повечето страни той трябва да притежава бакалавърска или магистърска диплома по съответната художествена дисциплина (музика, изобразително изкуство и др.) и да е завършил педагогическо образование. Това се осъществява съгласно два модела - поетапен и успореден. Успоредният модел е преобладаващ или единствен в Дания, Германия и Полша. Поетапният доминира в Естония, Франция, Италия, Люксембург, Финландия и Великобритания. В Белгия (Германска общност) има само една институция, обучаваща учители по общообразователни предмети. Учителите специалисти се обучават предимно във Френската общност. В Лихтенщайн няма институция,

обучаваща учители, затова всички учители по изкуствата се обучават в Швейцария и по-малко в Австрия.

В други страни има два начина за обучение на учители по изкуствата: студентите се обучават по изкуствата в съответни висши училища и после получават професионална педагогическа подготовка или пък изучават художествена дисциплина в рамките на педагогическото си образование. В Кипър например учителите по изкуствата в началните училища изучават изкуства в рамките на педагогическото си образование, докато тези, които ще преподават в първия етап на средното образование, обикновено първо придобиват квалификация бакалавър по дадения предмет. В Испания учителите, които ще преподават музика в началните училища, се обучават в институциите за обучение на учители, а учителите за средните училища се обучават поетапно. За учител по изобразителни изкуства в Ирландия се изисква студентът да придобие диплома „Бакалавър по изкуство и дизайн“ или диплома по изобразителни изкуства, а след това да получи диплома за преподаване на изкуство и дизайн. В Чехия и Словакия студентите могат да станат учители по изкуствата също по два начина: да следват педагогика, където изкуството е част от обучението, или да следват висше училище по изкуствата, а после да преминат допълнително педагогическо обучение.

В отделните страни препоръките или принципите на обучение на учители по общообразователни предмети и учители по изкуствата са различни. Въпреки че обикновено за съдържанието на обучението отговарят висшите училища, подготвящи бъдещите учители, в повечето страни се изисква те да вземат предвид дадени теми или тенденции в програмите за обучение. Изготвят се национални стандарти или пък всички висши училища, обучаващи учители, провеждат едни и същи или подобни курсове.

Предметите по изкуствата в първоначалното обучение на учителите

Учителите по общообразователни предмети, които преобладават в началните учи-

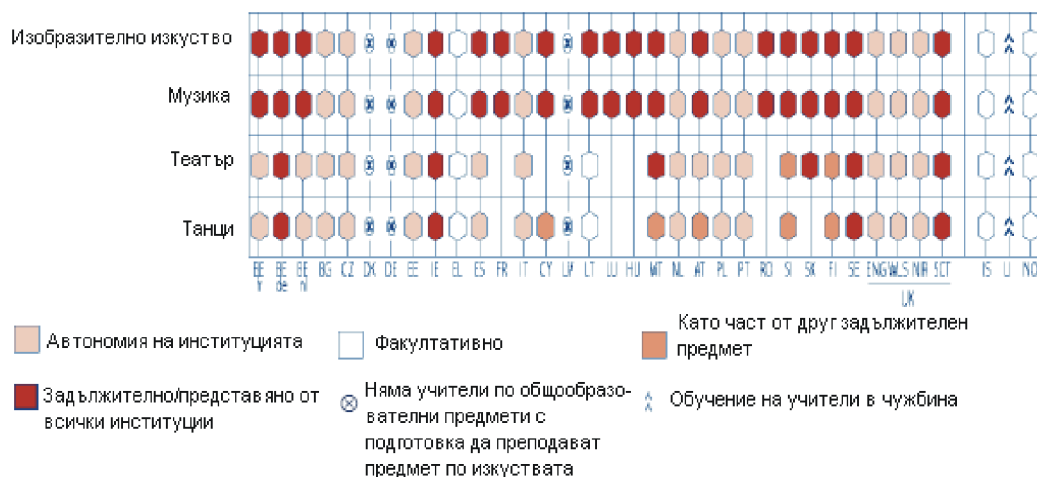
лица, обикновено се подготвят по повече от една художествена дисциплина. В повечето страни има национални програми за образование и обучение на учителите по общообразователни предмети (Ирландия, Франция, Кипър, Литва, Унгария, Малта, Австрия, Румъния, Швеция и Шотландия). В други страни образователните институции предлагат сходни програми за подготовка (Германската общност на Белгия и Люксембург, където само една институция обучава учители по общообразователни предмети, Френската и Фламандската общност в Белгия, Испания, Словения, Швеция и Финландия), като изобразителните изкуства и музиката са задължителни предмети. Театърът е задължителен в Германската общност на Белгия, Малта, Исландия, Словения (в рамките на обучението по словенски език), Словакия, Финландия, Швеция и Великобритания (Шотландия). Танците са задължителен предмет в Германската общност на Белгия, Ирландия, Швеция и Великобритания (Шотландия). Като част от физическото възпитание те са задължителни в Кипър, Малта, Австрия, Словения и Финландия. В някои страни предметите по изкуствата са факултативни.

В страни, в които предметите по изкуствата не са задължителни, има много малко информация за същността на обучението. Проведеното през 2002 г. във Вели-

кобритания (Англия) национално изследване, което обхваща 1800 училища, показва, че 1/5 от всички учители по общообразователни предмети не са получили никакво образование по изкуствата. В резултат на това през 2004 г. е създаден проектът HEARTS („Висше образование, изкуства и училища“) с цел да се засили присъствието на изкуствата в първоначалното обучение на учителите в началните училища.

В няколко страни институциите, обучаващи учители, са автономни и имат различни програми със задължителни или факултативни предмети. В Естония изобразителните изкуства и музиката са факултативни при обучението на учителите по общообразователни предмети (избира се един от тях), но обикновено има задължителни курсове, въвеждащи в изобразителните изкуства, а понякога и по музика. В Исландия, въпреки че специалните предмети не са задължителни, студентите по общообразователни предмети трябва да изберат една от трите тематични области: изобразителни изкуства, музика/театър/танци и текстил/шивачество. Подобно е състоянието в България и Чехия. Въпреки че висшите училища са автономни и програмите им са различни, студентите могат да избират специализация измежду художествените дисциплини. В Гърция няма национална програма и бъдещите учители по об-

Фигура 1. Предмети по изкуствата в първоначалното обучение на учители по общообразователни предмети през 2007-2008 учебна година в европейските страни

щообразователни предмети избират факултативни художествени дисциплини. В Норвегия от 2003 г. предметите по изкуствата не са задължителни за учителите по общообразователни предмети.

Учителите по изкуствата, обучавани по различни модели, са длъжни да покажат умения по определена област на изкуството. Особено подчертани са художествените умения при поетапния модел. В Австрия например има два типа средни училища: т. нар. „професионални академии“ и общообразователни. В първите преподават учители специалисти, обучени в университети съгласно поетапния модел. Учителите в общообразователните училища са обучавани в институции, където акцентът е върху педагогиката, а не върху художествените умения. В България и Швеция няма национални рамки, регламентиращи определени изисквания за притежаване на художествени умения.

Професионална подготовка на учителите по изкуствата

Както учителите по общообразователни предмети, така и учителите по изкуствата трябва да получат професионални педагогически умения, свързани с преподаването на художествени дисциплини. Затова в голяма част от държавите учителите по изкуства дори да са преминали първоначална подготовка като професионални специалисти по изкуства в рамките на поетапния модел, в даден момент се налага да придобият и професионално педагогическо образование. Това означава, че професионалните специалисти по изкуства, които искат да преподават в общообразователните публични училища, а не само да водят извънкласни занятия, както е в Гърция, Италия, Финландия, Словакия и Словения, трябва да завършат и професионално педагогическо обучение. Изключение правят: Гърция, където завършилиите консерватория могат да преподават в държавните начални училища без педагогическа квалификация; Люксембург, където професионалните специалисти по изкуствата с магистърска диплома могат да преподават в публичните общообразователни училища; Полша, където професионалните специалисти

могат да преподават със съгласието на директора на регионалната институция по просветата; Швеция, където всяко училище решава дали професионалните специалисти по изкуствата могат да преподават. В Гърция обаче, с оглед подобряването на обучението по изкуствата, всички учители, в т. ч. и тези по художествените дисциплини, трябва да издържат конкурсни изпити, които се контролират от Висшия съвет за избор на държавни служители (ASEP). Педагогическата квалификация е необходимо условие при назначаването на квалифициран учител в публично училище.

В няколко страни (Белгия - Френска общност, Естония, Ирландия, Латвия, Унгария, Холандия, Финландия и Исландия) се разрешава на професионалните специалисти по изкуствата без педагогически ценз временно да преподават, например когато липсва квалифициран учител. В такива случаи професионалните специалисти по изкуствата след време следва да преминат педагогическо обучение, за да придобият постоянен статут. В Холандия преди да добият педагогическа квалификация, професионалните специалисти по изкуствата могат да преподават въз основа на сертификата „Учител по изкуствата в класната стая“.

При професионалната подготовка на учителите следва да се имат предвид следните области на обучение: развитие на детето чрез изкуството, съдържание на програмата за обучение по изкуствата, педагогика на обучението по изкуствата, история на изкуствата, развитие на индивидуалните умения на бъдещия учител по изкуствата, както и оценяване на учениците (последната се отнася само до учителите специалисти). Само в няколко страни, в които има национални рамки или програми за обучение, всички тези области са залегнали в задължителната подготовка на учителите по общообразователни предмети.

Във Франция, Литва, Австрия, Словакия и Финландия пет области на обучение са задължителни или се преподават във всички учебни заведения, подготвящи учители по общообразователни предмети. В Естония, въп-

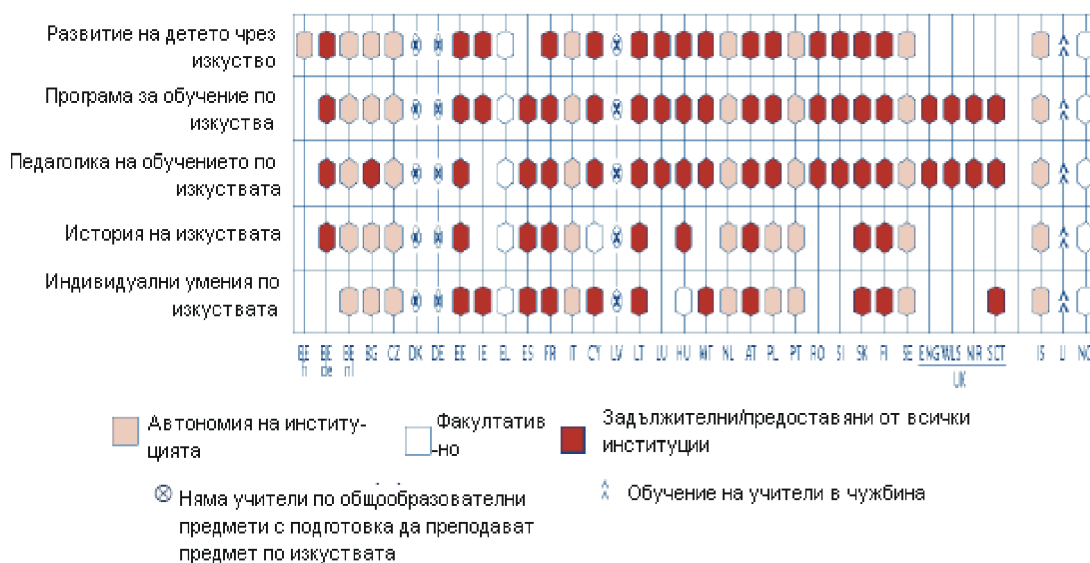
реки че всички висши училища са автономни, учителите по общообразователни предмети преминават до определена степен обучение по всички предмети. Държавите, в които институциите, обучаващи учители, имат право сами да определят съдържанието на учебните си програми и по този начин да осигуряват разнообразие в програмите на обучение, са: Белгия (Фламандска общност), България (въпреки че дисциплината „Педагогика на обучението по изкуства“ е задължителна), Чехия, Гърция, Италия, Холандия, Португалия, Швеция, Исландия и Норвегия. В Гърция всичките пет области се предлагат като отделни възможности в различните институции, но нито една не предлага всичките заедно. В Норвегия по време на следването си учителите по общообразователни предмети не преминават обучение по изкуства, но могат да изучават определен предмет по техен избор.

Подобно изглеждат нещата и с програмите за първоначално обучение на учителите специалисти по изкуствата, които се различават само по отношение на задължителния или факултативен характер на пе-

Финландия, Швеция, Шотландия и Исландия институциите за обучение на учители са автономни и не съществуват национални рамкови програми. В Холандия и Финландия институциите обучаващи учители по всички дисциплини. В Исландия има две висши училища, които предлагат обучение на учители по изкуствата. Те могат свободно да формират своите програми за обучение, в които винаги присъства обучение по художествени дисциплини и „История на изкуствата“.

Въпреки автономията на висшите училища, в националните програми за обучение на повечето страни няколко от педагогическите области на обучение са задължителни за учителите специалисти. Задължителният характер на избраните педагогически области не означава, че бъдещите учители получават всеобхватна подготовка. В Кипър например, въпреки че повечето от посочените области са задължителни, обучението на учителите по тях е твърде общо и повърхностно. В Австрия учителите специалисти, които преподават в т.нар. професионални академии, получават по-задълбочена подготовка по дисциплините „История на изкус-

Фигура 2. Педагогически области в първоначалното обучение на учителите по общообразователни предмети през 2007-2008 учебна година в европейските страни

дагогическите области.

В Белгия (Френска и Фламандска общност), България, Чехия, Италия, Холандия,

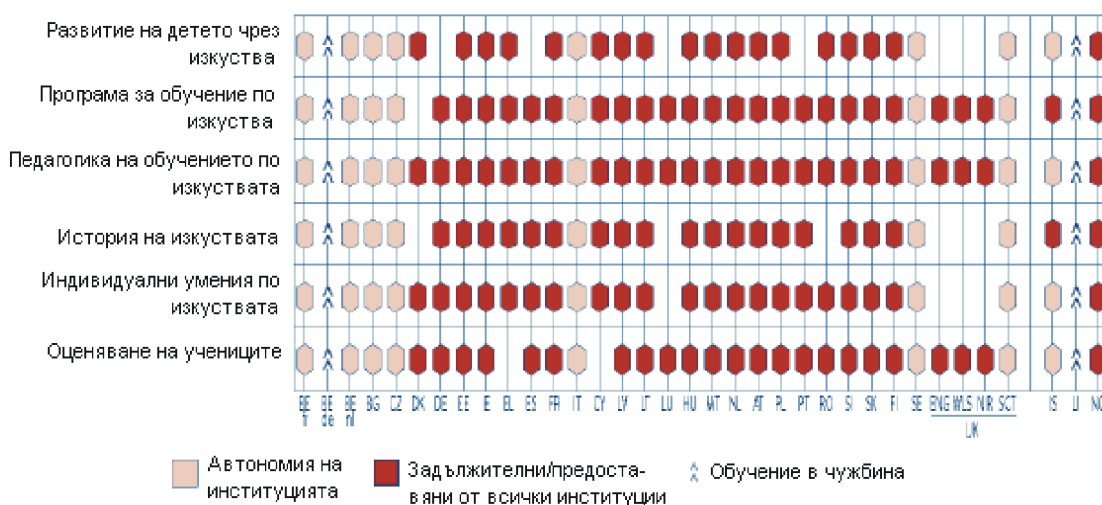
твата” и „Развитие на индивидуалните умения по изкуствата” в сравнение с бъдещите учители в общообразователните средни

училища.

Педагогическите области могат да бъдат въвеждани в различни фази на първоначалното обучение на учителите. В Германия например дисциплините „Педагогика на обучението по изкуства“, „История на изкуствата“

предназначени за учителите по изкуствата. По данни от 2005 г. във Финландия има увеличение на участието в ППР без откъсване от работа на учители по изкуствата, които преподават в началните и средните общообразователни училища, но въпреки това

Фигура 3. Педагогически области в първоначалното обучение на учителите по изобразителни изкуства и музика през 2007-2008 учебна година в европейските страни

вата“ и „Развитие на индивидуалните умения по изкуствата“ са задължителни в първата фаза на обучението; съдържанието на програмата за обучение по изкуствата и оценяването на учениците са главни теми по време на обучението по практическа педагогика.

Във Франция и Люксембург академичните предмети (например „История на изкуствата“) се изучават в университета, а други предмети са част от професионалната подготовка на учителите след т.нар. конкурс, който те трябва да издържат, за да получат статут на учители.

Продължаващо професионално развитие (ППР) на учителите по изкуствата

В повечето европейски страни ППР е професионален дълг на учителите, а регламентите за участие в програми за ППР се отнасят и за учителите по изкуствата. Изключение е Дания, където учителите по изкуствата нямат възможност да участват в професионално усъвършенстване. Във Франция около 6% от курсовете за ППР са

24% от тях изобщо не са посещавали никакви курсове. Средното ниво на учителите, които не са посещавали курсове за усъвършенстване, е 13%. В Словения Националният институт по образованието посочва, че на професионалното развитие на учителите по изкуствата се обръща малко внимание и рядко се препоръчва. Във Великобритания изследване от 2002 г. относно обучението по изкуствата в началните училища показва, че в програмите за ППР следва да се включват повече теми по изкуствата. В страната действа „Програма на учителите по изкуствата“, която предлага курсове за ППР за учители по изобразителни изкуства, занаяти и дизайн. Програмата се основава на принципа, че учителите по изкуствата, които поддържат собствена творческа практика, могат да бъдат по-успешни в преподаването и по-удовлетворени от учителската си работа. Програмата им дава възможност да представят собственото си творчество във висши училища, музеи по изкус-

твата и художествени галерии. Национална стратегия за ППР на учителите, разработена от Агенцията за обучение и развитие на училищата (Training and Development Agency for Schools - TDA) определя рамковите приоритети на страната за 2007-2010 г. Един от тях е обучение по педагогика, включващо знания и по предмета. От 2006 г. агенцията предприема инициатива за онлайн и дистанционно ППР. В първата ѝ фаза са включени четири предмета: английски език, история, музика и предприемачество. Националното сдружение на учителите по музика (National Association of Music Educators - NAME) и Музикалният съвет по образование (Music Education Council - MEC) са водещи в областта на музиката.

В Италия ППР на учителите по изкуствата е съсредоточено върху театъра и музиката. В Румъния курсове за обучение на учителите по музика се организират три пъти годишно от професионални музикални институции; след завършването им се повишава рангът на учителя, но той не получава допълнителна квалификация. ППР се препоръчва предимно на учителите по музика, което се регулира от местните просветни власти. Ежегодно се провеждат 270 учебни часа, разделени на три части. В Малта отделът за учебните програми и електронното обучение към Дирекцията за качество и стандарти в образованието организира всяка година тридневни курсове за учителите по изкуствата, които включват изобразително изкуство, музика, театър и физкултура и са задължителни за учителите по изкуствата в публичните училища, но в тях могат доброволно да участват и учители от частни училища. От 2009 г. задължителните курсове се провеждат през две години.

В системата за висше образование на Норвегия всеки студент, завършил обучение по програма за общообразователни предмети, получава квалификацията да преподава общообразователни предмети във всички норвежки училища, в т.ч. музика и изкуства. В резултат на тази политика се получава несъответствие между уменията на учителите, които са преминали, и тези, които

не са преминали обучение по изкуства. За решаване на проблема градските или регионалните образователни служби могат специално да организират курсове за ППР. Националната стратегия от 2008 г. ги задължава да заделят средства за ППР по изкуства и култура.

Участие на професионални специалисти по изкуствата в образованието и обучението на учителите

Ангажирането на професионални специалисти по изкуствата в първоначалното обучение на учителите по изкуствата обикновено се изразява в провеждане на семинари, работни срещи и художествени проекти. В повечето страни липсват национални програми за насърчаване на участието на специалисти по изкуствата в образованието и обучението на учители, но институциите за висше образование могат да ги привличат. В Италия и Люксембург професионалните специалисти не участват в образованието на учителите по изкуствата. В Дания само професионалните специалисти с академични познания и педагогически опит могат да обучават бъдещите учители по изкуствата. В Естония повечето от преподавателите, обучаващи учители по изкуствата, са професионални специалисти на непълно работно време. В Испания професионалните специалисти по изкуствата също могат да участват в обучението.

Във Великобритания (Англия) през 2004 г. учителите по общообразователни предмети, преподаващи предмети по изкуствата в началните училища, са включени в проекта HEARTS, целящ да усилва художествените елементи в първоначалното обучение. През периода 2004-2006 г. шест висши училища са получили финансова и практическа подкрепа за въвеждане на нови програми по изкуствата в учебните си планове. Проектът съдържа много дейности, като за осъществяването на някои от тях са поканени професионални специалисти по изкуствата.

По отношение на ППР в повечето европейски страни институциите за висше образование и културните институции отговарят за привличането на специалисти по из-

куствата. В Люксембург специалисти по изкуствата не се канят в ППР. В Кипър участието им се предвижда за различни нива на образование – учители от началното и първия етап на средното образование. Директорите на началните училища канят професионални специалисти по изкуствата за демонстрации. В първия етап на средното образование методисти по отделните предмети могат да поканят професионални специалисти по изкуствата за организиране на семинари и работни срещи. В Исландия за ППР на учителите по изкуствата отговаря Исландската академия на изкуствата, в която членуват професионални специалисти. В Испания и Португалия, въпреки че професионални специалисти по изкуствата могат да участват в програми за ППР, обикновено професионални преподаватели обучават учителите по изкуствата. В Португалия професионалните специалисти по изкуствата трябва да притежават сертификат, признат от Научно-педагогическия съвет за продължаващо обучение, за да могат да преподават в курсове по ППР. Централизираните програми, които улесняват участието на

професионални специалисти по изкуствата в курсове по ППР, са рядкост. Във Великобритания (Англия и Уелс) „Програмата за учители по изкуствата“ предвижда участие на професионални специалисти по изкуствата в курсовете за ППР.

В заключение може да се обобщи, че в началните училища предметите по изкуствата се преподават от учители по общообразователните предмети, а в първия етап на средното образование от учители по изкуствата. По отношение на обучението на учителите най-често, но не винаги, предметите по изкуствата са задължителни за бъдещите учители по общообразователни предмети в рамките на програмата за първоначално обучение. Професионалната подготовка на учителите най-често, но не винаги, е задължителна за учителите специалисти по изкуствата. Само в няколко страни участието на професионални специалисти в обучението на учителите по изкуствата се насърчава от национални програми. В повечето страни ППР на учителите по изкуствата не получава достатъчно внимание.

Източници:

1. L'education artistique et culturelle a l'école en Europe - http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113FR.pdf
2. Заключение на Съвета от 27 ноември 2009 година за насърчване на творческо поколение — развиване на творчеството и новаторския капацитет у децата и младите хора чрез културно изразяване и достъп до култура (2009/C 301/08) - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:301:0009:0011:BG:PDF>

Н. Колева

ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦАТА НА МИГРАНТИ В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА НА АВСТРИЯ

Според международните и националните статистически данни много деца на мигранти в ЕС са в неравностойно положение по отношение на образованието в сравнение с родените в съответната държава техни връстници: ранното напускане на училище е по-често срещано при тях, а постъпването в институции за висше образование - по-рядко. Тревожен е и фактът, че в някои страни

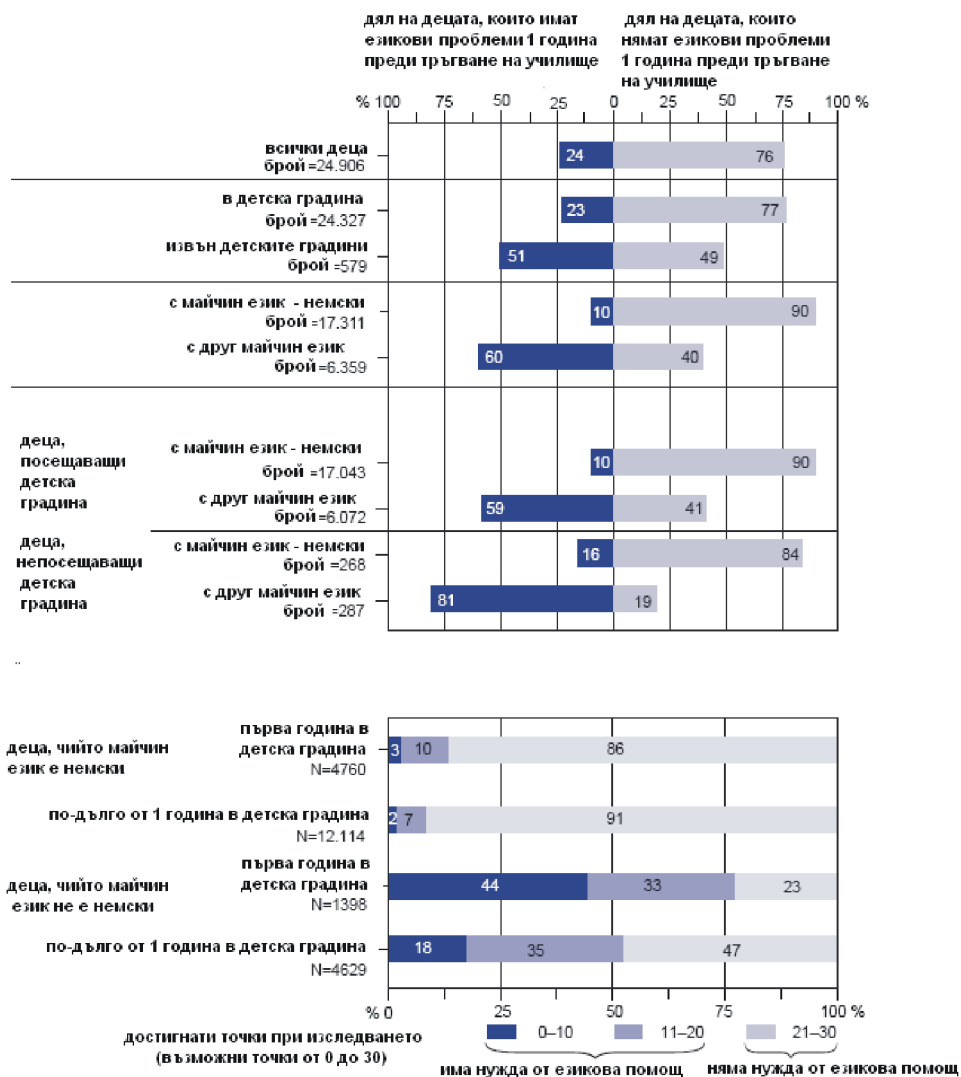
учениците с мигрантски произход от второ поколение имат по-слаби резултати в училище в сравнение с тези от първото поколение. Това показва, че има опасност с времето социалното разслоение да се задълбочи. Както в целия ЕС, така и в Австрия този проблем стои на гневен ред.

Във връзка със Зелената книга за миграция и мобилност на ЕК (2008 г.), австрийс-

кото Федерално министерство на образованието, изкуството и културата (Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur - BMUKK) се включва в общоевропейския процес за интеграция на деца и ученици с мигрантски произход в училищното образование. Езиковите и културните различия, както и неравностойното социално-икономическо положение при тези групи представляват огромно предизвикателство пред австрийската образователна система. Резултатите от международни изследвания показват, че много от учениците, чийто майчин език не е немски, имат значително по-слаби постижения в училище в сравнение с мест-

ните ученици. Много висок е дялът на отпадналите от училище ученици с мигрантски произход, особено в средните професионални училища. Последиците и рисковете от тези негативни обстоятелства са, че съществува опасност тези ученици да попаднат в графата на трайно безработните и съвсем да се задълбочи тяхното неизгодно социално и икономическо положение. Наблюдава се нарастващо отдръпване на етническите кръгове (отчасти и вследствие на религиозни различия) при което доброто владеене на немския език за тях не е съвсем наложително и по този начин се затруднява интеграцията на тези групи. За някои религи-

Фигура 1. Езикови компетенции по немски език според това дали децата са посещавали детска градина, с каква продължителност и кой е майчиният им език (15 месеца преди тръгване на училище)

озни общности все още съществува проблем за посещението на училище от момичета и жени. Причините за това са комплексни – най-често те се коренят в традициите на съответната етническа и религиозна общност. Липсват положителни примери на успели мигранти, както и педагогически и социални кадри с мигрантски произход.

Средният дял на децата в Австрия, чийто майчин език не е немски, е около 16%, като за учениците в помощните и средните търговски училища той достига до 27-37%. На регионален принцип се наблюдават значителни различия – във Виена дялът на учениците с мигрантски произход достига 50-60% в задължителното образование. Всичко това води до спешна необходимост от ресурси и дава голямо отражение върху учебните резултати и високия дял на отпаднали ученици в страната.

Петнадесет месеца преди да тръгнат на училище при 24% от всички деца в страната се наблюдават езикови трудности, а при 81% от децата с мигрантски произход проблемите с немския език са значителни. Колкото по-дълго децата на мигранти посещават детска градина, толкова по-рядко те имат говорни затруднения. Ако такива деца посещават детска градина по-малко от 12 месеца, само 23% от тях достигат необходимото езиково ниво, докато около 50% от децата, които са ходили на детска градина повече от една година, нямат езикови проблеми.

Учениците с мигрантски произход са разпределени твърде неравномерно в отделните видове училища. Най-много деца на мигранти има в помощните училища и то не поради физически и умствени увреждания, а заради недостатъчното владеене на немски език. Според педагогически проучвания това намалява възможностите на тези деца за интеграция в образователната система, което се дължи на факта, че в тези училища се набляга не на езиковото обучение, а на други по-елементарни знания и умения предвид уврежданията на учениците. Задължителното образование не е в състояние да отстрани

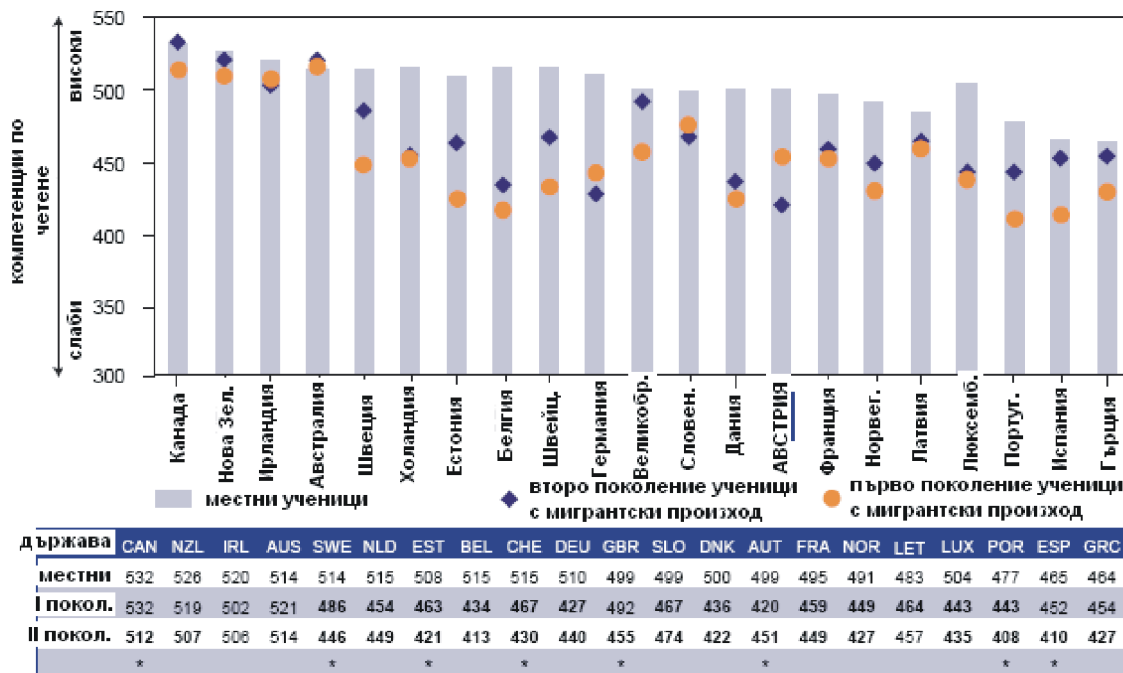
пропуските в знанията на тези деца, което ограничава шансовете им да продължат обучението си в по-горна степен. В професионалното образование най-голяма е концентрацията на деца с мигрантски произход в средните търговски училища – за около 37% от учениците там немският език не е майчин, а над 18% нямат австрийско гражданство. В задължителното образование най-висок дял на ученици с мигрантски произход има в общообразователните училища в провинция Бургенланд, следвана от Виена. В предучилищното образование дялът на децата на мигранти достига 40% в национален мащаб, а в провинции Форалберг и Виена – съответно 50% и 60%.

Въпреки големия брой на деца и ученици с мигрантски произход в Австрия, международното изследване PISA от 2006 г. показва сравнително добри резултати на учениците. Различията в успеха на местните ученици и учениците с мигрантски произход в рамките на отделните училища са сравнително малки за разлика от останалите страни от ОИСР, но са доста високи между отделните училища. Това се дължи на селективната училищна система в Австрия и влиянието ѝ върху индивидуалните образователни възможности.

Мигрантите от второ поколение са деца, родени в съответната страна, чиито родители са имигранти в нея, а тези от първо поколение – деца, които са дошли в страната заедно със своите родители. На базата на този индикатор в изследването PISA 2006 се сравняват нивата на компетентност в края на училищното образование на местните ученици с тези на учениците мигранти от първо и второ поколение.

Местните ученици се справят значително по-добре с четенето, отколкото техните връстници с мигрантски произход. В някои страни (Канада, Нова Зеландия, Ирландия и Австралия) обаче на практика няма съществени разлики при компетенциите по четене между учениците мигранти и местните ученици. Това се дължи на структурата на миграционните потоци, както и на стрик-

Фигура 2. Компетенции по четене на ученици с мигрантски произход в отделни държави (данни от изследването PISA 2006, публикувани през 2008 г.), в точки

Удебелените цифри обозначават значителните разлики спрямо местните ученици, а звездчиците - значителните разлики спрямо първо и второ поколение ученици с мигрантски произход

тната миграционна политика на тези държави. В други страни като Швейцария, Швеция и Великобритания учениците от второ поколение мигранти се справят значително по-добре с четенето от тези от първо поколение и почти се доближават до местните ученици. В Австрия обаче учащите от първо поколение мигранти се справят значително по-добре с четенето, отколкото тези от второ поколение. Този модел се среща много рядко, като подобни тенденции се наблюдават само в Германия и Словения.

На фиг. 3 са представени резултатите по четене, математика и природни науки в рамките на изследванията PISA и PIRLS на учениците с мигрантски и местен произход в Австрия. Резултатите показват, че учениците с мигрантски произход се справят значително по-трудно с учебния материал от местните ученици.

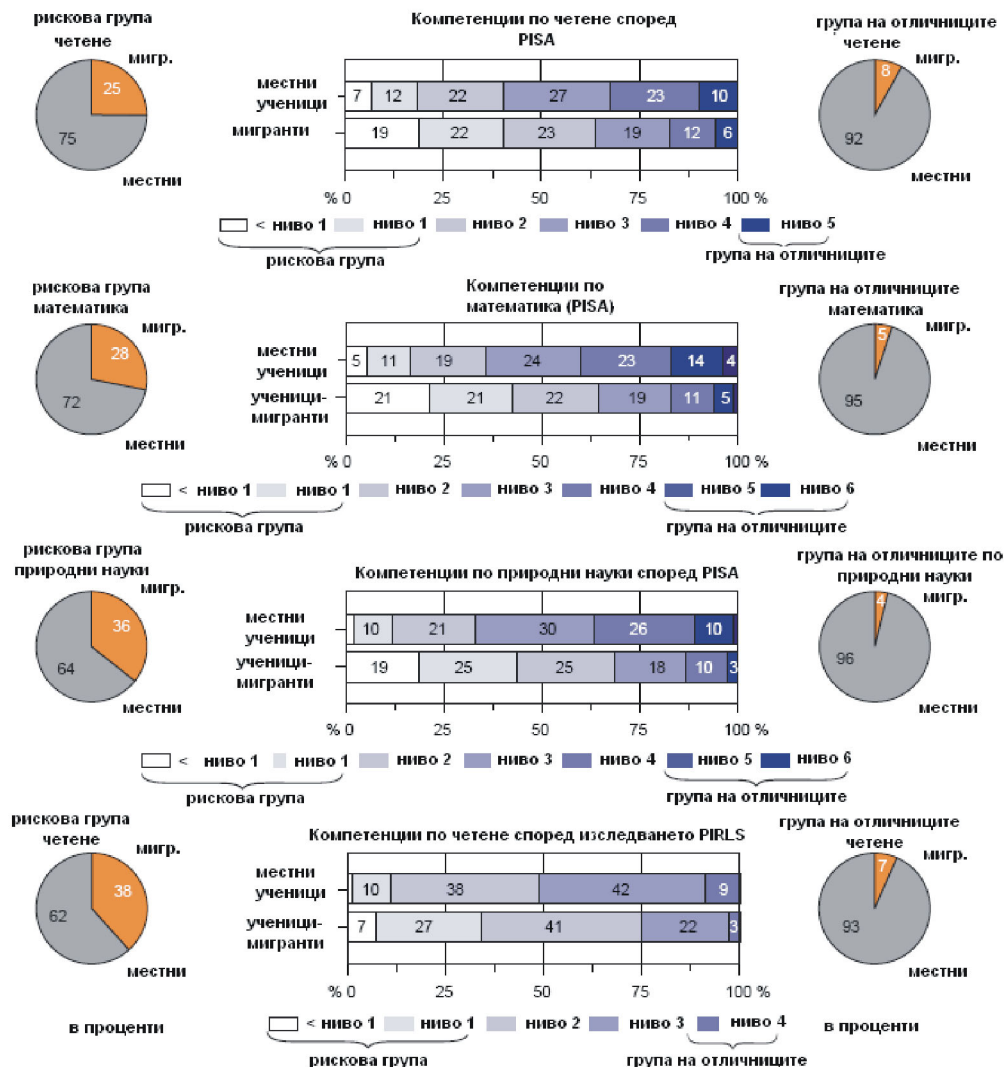
В четвърти клас на началното училище учениците с помощта на техните родители решават в какъв вид училище да продължат своето образование – в основно училище или в общообразователно училище от първи етап на средното образование. Съгласно За-

кона за обучение и възпитание в училищата (SchUG) това решение зависи и от успеха на ученика. Приемът в основното училище става на базата на резултатите по немски език, математика и английски език. В училищата от първия етап на средното образование се насочват учениците с по-висок успех, тъй като там обучението е по-задълбочено и те се подготвят да продължат обучението си във висше училище. Поради тази причина много от учениците с мигрантски произход не попадат в тези училища, тъй като те най-често имат ниски оценки по основните предмети, а и общият им успех не е висок.

Общият извод е, че около 40% от учениците с мигрантски произход не притежават най-важните основни компетенции и само около 7% от тях постигат отлични резултати в обучението. В повечето случаи това са деца на родители интелектуалци.

Анализите на учебните резултати показват, че австрийската образователна система все още не е достатъчно ефективна по отношение на учениците с мигрантски произход. При мигрантите от първо поколение съществува рискова група от около

Фигура 3. Резултати на слаби и отлични ученици по четене, математика и природни науки според произхода им (мигранти и местни) на базата на изследванията PISA (2009 г.) и PIRLS (2006 г.)

37%, а при тези от второ поколение – около 45%. На тези ученици липсват преди всичко основни компетенции, които са необходими за продължаване на образованието или при излизане на трудовия пазар.

Най-добри са резултатите на учениците, които са имигранти от бивша Югославия, а най-слаби – на тези от Турция.

Различията в учебните резултати на местните ученици и тези с мигрантски произход се дължат не само на социално-икономически причини. Влияние оказват най-вече семейните фактори, поради което австрийската държава насочва усилията си в тази посока, като се вземат спешни мерки за по-

ефективната подкрепа на учениците с мигрантски произход. На първо място са усилията за подпомагане на децата и техните семейства от най-ранна възраст. Това включва създаването на възможности още от предучилищна възраст за изучаване не само на немски език, но и на майчиния език, като едновременно с това в процеса участват и родителите, тъй като те са най-близкото обкръжение за социализацията им.

Като следваща стъпка са набелязани мерки за обучение на учители както във висши педагогически училища, така и в университети, които да са подготвени за работа с деца мигранти. Отделят се достатъчно

финансови средства под формата на стипендии и други материални стимули за педагогическата подготовка на най-изявените ученици с мигрантски произход.

Австрия, като държава с големи мигрантски потоци, се включва активно в процеса по езиково обучение, инициран от Европейския съвет, с цел да се развива многоезичието. В сферата на училищното образование това означава не само да се отстраняват наличните пропуски по немски език, а и училището да се превърне в база за многоезич-

ното развитие за всички ученици. Приема се, че учениците, чийто майчин език не е немски, имат предимства спрямо останалите и те имат добри изходни позиции за устойчиво езиково развитие. Образователният процес трябва да се възприема като част от общественото развитие и успехът на цялото общество ще бъде толкова по-голям, колкото по-голямо е многообразието от езикови, културни и религиозни общности, като всички дейности, свързани с нарастващата мобилност, се съгласуват помежду си.

Източник:

Nationaler Bildungsbericht Oesterreich 2009 - http://www.bmukk.gv.at/medienpool/17991/nbb09_band1.pdf

Ю. Дичева

ЦЕНТРОВЕ ЗА КОМПЕТЕНТНОСТ ЗА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В ГЕРМАНИЯ

В доклада от 2010 г. на Федералното министерство на образованието и изследванията на Германия са разгледани мерките и квотите за подпомагане на деца със СОП. Понастоящем в страната има общо около 3302 училища за СОП, като през учебната 2008-2009 г. те са посещавани от 400 хиляди ученици.

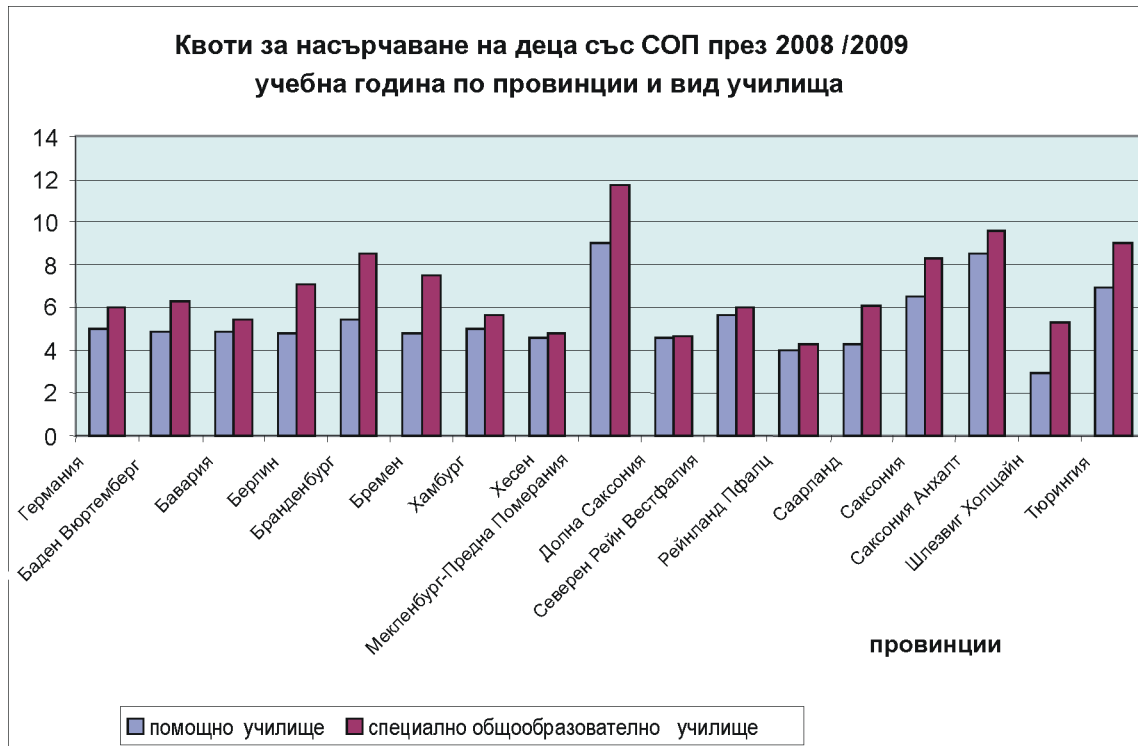
Между провинциите съществуват големи различия в квотите за подпомагане на деца със СОП и броя на такива деца, които посещават специални общообразователни училища. Докато квотата за насърчаване в Рейнланд-Пфалц е 4,3%, то в Мекленбург-Предна Померания е 11,7%. При сравняване на квотите за посещение на училища според вида на физическото или менталното увреждане на децата в отделните провинции също се наблюдават различия. Разликите в квотите се получават поради съществуването на различни критерии и методи за определяне на необходимостта от специално насърчаване (нормативни документи, превантивни мерки за избягване на уврежданията), което води до различни предпоставки за подпомагане на учениците със СОП. Така обаче не се дават равни шансове за живот, тъй

като около 75% от учениците със СОП не завършват прогимназиално образование.

През 2008 г. дялът на учениците със СОП, които посещават специални средни училища в страната, е 19%. Отново между провинциите има значителни разлики. Докато в Саарланд той е 57%, в Долна Саксония е едва 6%. Тук моделите на обучение са различни: от създаването на специални класове до интегрирането на отделни ученици в редовните паралелки с различни специфични за провинцията физически или ментални увреждания.

В международен мащаб Германия има най-средния дял ученици със СОП. В ЕС тя има най-висока квота за подпомагане на ученици, които посещават помощни училища, и същевременно най-ниския дял на интеграция на такива деца.

Понастоящем почти половината от децата в помощните училища се насърчават и подпомагат предимно в обучението и ученето. Дялът на учениците, подпомагани в емоционалното и социалното им развитие е 2/3 от общия дял на всички ученици със СОП. В специалните общообразователни училища се обучават предимно ученици с проблеми в емоционалното и социалното развитие. Само 4%

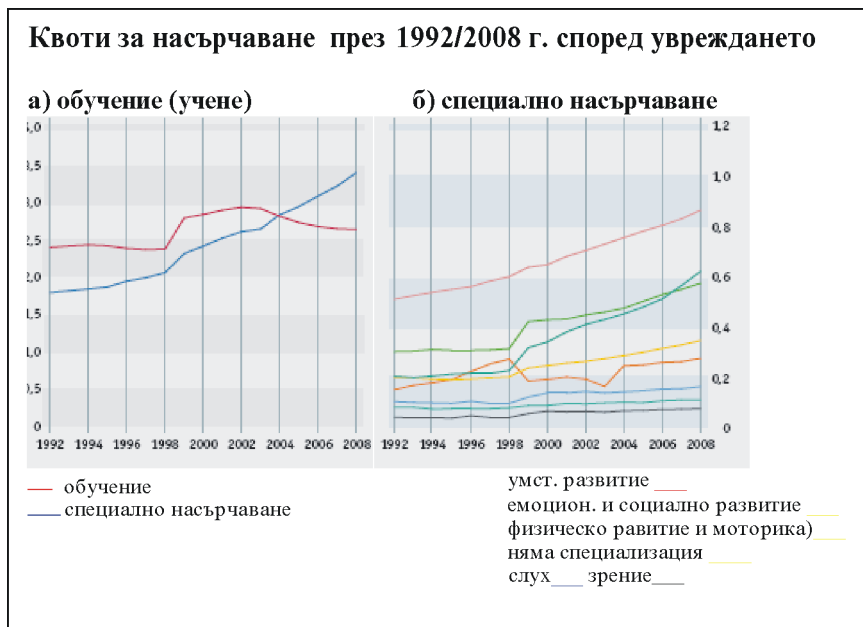

от децата с ментални проблеми не се обучават в помощни училища.

През последните години се търсят нови форми за подпомагане на учениците със СОП и преобразуване на помощните училища в центрове за компетентност. С това се

рове само в няколко училища. Предложената концепция включва:

- насърчаване и подпомагане на деца със СОП от ранна възраст до придобиване на професионална квалификация - обхваща всички образователни степени и позволява завър-

цели обединяване на всички мерки за насърчаване и подпомагане на специалните образователни потребности. Като начало правителството на провинция Северен Рейн-Вестфалия цели да се създадат такива цент-

шването на различни квалификации;

- преобразуване на помощните училища в центрове за компетентност - цели свързване на различни компетенции и умения, както и съвместна работа на извънучилищни ин-

ституции и доставчици на образование;

- интердисциплинарна съвместна дейност за успешна работа с деца и младежи и техните родители - например със службите за младежка помощ, медицинските институции, училищно консултиране с психолог и др.

С центрoвете по компетентност се цели изграждането на четири стълба:

ДИАГНОСТИКА

- изготвяне на диагностика при приемане на ученика;
- съпътстваща диагностика, която се изготвя от училищата, в които ученикът е учил;
- индивидуален план за насърчаване - придобиване на компетентности според диагностиката;

КОНСУЛТИРАНЕ

- индивидуална консултация за вида на посещаваното училище;
- консултиране на родители и ученици;
- консултиране между колеги (вътрешно и външно);
- медиално и техническо консултиране - консултиране за организацията, снабдяване с необходимите технически помощни средства;
- междудисциплинарно консултиране за продължаващо обучение на учители от общообразователното училище за съвместна работа с екипа от центъра за компетентност.

ПРЕВЕНЦИЯ

- ранно насърчаване (детска градина - училище);
- интердисциплинарно, педагогическо и организационно наставничество в обучението и възпитанието;
- превенция чрез квалификация на учителските кадри в общообразователните учи-

лица - работа в екипа на центъра, консултация с родителите и работа с деца с неустановена напълно диагноза;

- създаване на мрежа за извънучилищната помощ (младежка, медицинска/ терапевтична/ диагностична услуга).

ОБУЧЕНИЕ

- учителите в центрoвете за компетентност трябва също да преподават в общообразователните училища;
- обвързване на индивидуалните планове за обучение със задачите от учебните планове;
- придобиване на компетентност за работа с цифровизираните медии.

Рамкови условия

За преобразуването на помощните училища в центрoве за компетентност се изисква наличие на мрежова структура с други училища, с институции за работа с младежта, с извънучилищни партньори и медицински служби, както и с бюра за консултиране в различни области.

Чрез центрoвете за компетентност се цели постигане на промяна на системата за подпомагане на СОП и насърчаване на обучението на деца с такива потребности, като се използва социално-политическият елемент за даване на равни шансове и участие в образованието.

Основните цели на центрoвете за компетентност са:

- предлагане на обучение в близост до местоживеенето и възможност за избор на обучение на деца със СОП в общообразователните училища и реализиране на идеята: „Едно училище за всички“;
- свързване на подкрепата, насърчаването и консултирането на ученици и родители в и извън училище;
- набиране на кадри за работа с деца със СОП в общообразователните училища.

Източници:

1. Allgemeinbildende Schule und non-formale Lernwelten im Schulalter - http://www.bildungsbericht.de/daten/d_web.pdf
2. Kompetenzzentren fuer sonderpaedagogische foerderung – <http://www.verband-sonderpaedagogik-nrw.de/Stellungnahmen/Kompetenzzentrum/vds%20NRW%20-%20Positionen%20Kompetenzzentrum.pdf>

ОПИТЪТ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА LIEBENSHILFE В ПРИЛАГАНЕ НА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ

Организацията Liebenshilfe в Германия е основател на училището за приобщаващо образование в гр. Гизен и оказва всеобща помощ на хората с увреждания. Дейността ѝ включва също създаване и финансиране на център за ранна помощ на деца с увреждания, 6 детски градини за приобщаващо образование, 5 професионални училища, 11 социални дома.

Училище за приобщаващо образование в гр. Гизен

➤ Организация на учебния процес

Всеки клас се състои от 20-22 деца без нарушения и 5 с различни увреждания. Децата в класа са на различна възраст, а уврежданията на децата са от различен вид. Целта на така организирания подбор е да се избегне създаването на група в групата. При постъпване на детето с увреждане се прави преценка дали училището отговаря на неговите потребности. Особено в организацията на учебния процес е, че в един клас се обучават деца от три различни образователни нива и всички работят по различен учебен план. Например темата на урока е една, но се преподава едновременно за три образователни нива. Децата усвояват учебния материал според нивото, на което се намират в момента. В процеса на общуване те се учат, предавайки своя опит при усвояване на темата. През целия ден (преди, по време и след учебните занятия) при децата има възпитател. В училището работят и стажанти от висшите училища, както и лица, работещи по алтернативна заетост, които също съпровождат децата в училището. Личните асистенти на децата ги придружават по време на престоя им в училище.

Обучението в училище е изградено на три степени:

- първа - 1-2 клас;
- втора - 3-4 клас;
- трета - 5-6 клас.

След завършване на учебната година половината от децата могат да бъдат прехвърлени в друг клас, а другата половина ос-

тават да се обучават още една година в същия клас. През следващата учебна година към оставащите деца се прибавят новодошлите. Оставащите в класа деца облекчават работата на екипа, като поемат част от функциите му върху себе си: запознават новопристигналите с правилата и ритуалите. Ако някое дете се нуждае от помощ, то обикновено я получава от другите деца.

Екипът, отговарящ за дадена паралелка, се събира веднъж на две седмици и обсъжда текущи въпроси. Представители на паралелките се срещат с директора веднъж в седмицата, а веднъж на всеки две седмици за 2 часа се събира целият колектив. Важна роля в организацията на училищния живот играят родителите, много от които са членове на организацията Liebenshilfe, която е основател на училището.

➤ Учебен процес

Продължителността на учебния час е 1 час и 30 минути. Пространството в помещението е така организирано, че децата във всеки един момент да виждат учителя и да се виждат помежду си, да могат да общуват и да си помагат. В началото на всеки учебен час под звуците на музика децата сядат в кръг и учителят ги подготвя и настройва положително за предстоящия урок: обсъжда се кое е специалното за всяко от децата през деня и с какво ще се занимават. Дава се възможност на всяко дете да се изкаже. По време на урока учителят има пред себе си три учебника и три работни тетрадки, които съответстват на трите образователни нива. На всеки ученик се поставят задачи, съобразени с неговото образователно ниво. Овен учителя в часа присъстват възпитател и 2-3 асистенти на децата с аутизъм, със синдром на Даун и др. Например в час по английски език може да се наложи изучаваният текст да се прослуша многократно, за да бъде разбран от децата с увреждания. Това става и с помощта на техните асистенти. За да ползва детето асистент, родителите подават заявление за не-

обходимостта от такава помощ. В закона е оказано при какви случаи се полага асистент.

След заниманията в кръг децата заемат местата си по чиновете. По време на урока учителят няколко пъти групира децата по двойки за изпълнение на поредната задача, като по този начин им дава възможност да се раздвижат и да работят с различни деца. След като изпълнят поставената задача, децата сядат на местата си. В края на урока отново звучи музика и децата сядат в кръг. Обсъжда се какво се е случило по време на урока и учителят благодари на децата за тяхната работа.

➤ Педагогически персонал и методи на работа

Обучението се извършва по учебни програми за общообразователните училища, утвърдени от Министерството на образованието, но от тях се избират тези, които са най-подходящи за конкретния клас и за учениците през дадената учебна година. Учителите сами разработват целите и резултатите, които децата трябва да постигнат в края на всяка степен. Учебният план се съставя от класния ръководител заедно с учителите по отделните предмети. Класният ръководител оглавява екип от специалисти: учители, асистенти и възпитател. Всяка точка от плана по отношение на обучението на детето се обсъжда с родителите и се отчитат особеностите в неговото развитие.

Педагогическият персонал включва директор, учители, възпитатели, асистенти, а също помощен персонал и родители, които се явяват важна съставна част от организационната структура. В училище йерархията е сведена до минимум за сметка на многобройни контакти. Директорът посещава учебните часове и е запознат със ситуацията във всеки клас. Педагогическият персонал е обособен в малки групи, които работят по конкретни проблеми. Веднъж в седмицата групата се събира и обсъжда отделните деца, обстановката в класовете, определят се следващите стъпки в обучението, проверяват се методите, които се използват,

разпределят се отговорностите за подготовката по отделните предмети.

В училището в извънучебно време са организирани 37 кръжока по интереси: рисуване, пеене, бродирание, моделиране и др. На 264 деца се предлагат около 405 места в кръжоците. В работата и организацията на кръжоците участват активно родителите. Има работни групи от родители, които отговарят за работата на библиотеката, провеждат някои от кръжоците, участват в оформлението на училищния двор и др. Заниманията в кръжоците се заплащат от родителите.

➤ Финансиране на училището

В Германия 85% от разходите на частните училища се поемат от държавата. Възнагражденията на персонала съставляват основната част от разходите. В тези 85% не влизат средствата за наем на помещенията и консумативи. Обучението в училището е платено - 270 евро месечно. Има намаление на таксите за повече деца от едно семейство. Родителите събират допълнителни средства за училищния фонд по време на ежегодния празник, като продават храни и различни предмети. Финансовите средства се разпределят от Съвета на родителите, който се събира веднъж месечно. Членовете на родителския съвет плащат членски внос между 3 и 10 евро.

Център за ранна помощ на деца с увреждания.

Центърът предлага консултации за установяване на уврежданията на детето. В продължение на три месеца различни специалисти: педагог, психолог логопед, физиотерапевт, специалист по физическо и двигателно развитие, ерготерапевт наблюдават поведението на детето вкъщи и по време на занятия. След изтичане на този срок те правят заключение. Целта е да се помага на децата и да се дават съвети на родителите. В центъра работят 20 човека, като всеки сътрудник работи с едно дете и неговото семейство и е в постоянен контакт с тях.

Семейството посещава центъра обикновено веднъж седмично за 1,5 часа, през което време детето се поема от сътрудник, а

неговите родители му помагат. В центъра работи вечерна група за родители, в която представители на училищата и детските градини разясняват системата за обучение. От своя страна, сътрудниците на центъра запознават учителите и възпитателите с проблемите, които имат децата. Тези срещи са много важни поради това, че в дискусиите участват родителите (които най-добре познават децата си), и това помага да се избере най-подходящото училище за всяко дете. Центърът за ранна помощ на децата с увреждания активно сътрудничи с Центъра за подпомагане и развитие на децата с аутизъм.

Детски градини за приобщаващо образование

В основата на работата на детските градини за приобщаващо образование е съвместната работа на специалисти и родители, взаимната обмяна на опит между тях за всяка конкретна ситуация. Таксата за детска градина е около 200 евро на месец, но ако семейството не е в състояние да плати тази сума, държавата доплаща в зависимост от финансовото състояние на семейството. Във всяка група има деца с различни увреждания. Основен метод на работа в детските градини е екипният – за всяко дете се грижи екип от специалисти.

Училища за професионално обучение

Организацията финансира 5 училища, в които могат да се обучават 700 лица с увреждания по 12 професионални направления: градинарство, кулинарство, шивачество, ра-

бота с метал и др. Създадени са предприятия, в които завършилите и усвоили професия могат да работят.

Отличителни черти в организацията на приобщаващото образование:

- екипна работа;
- обучение на различни образователни нива;
- привличане на родители и доброволци за сътрудници;
- постоянна помощ за децата с увреждания в учебно и извънучебно време;
- индивидуален подход към всяко дете;
- уважение към личността на всяко дете;
- групови методи на работа в учебния процес;
- нестандартна организация на пространството на помещенията;
- учителите сами избират формите и методите на работа;
- гъвкави структури на обучение;
- използване на музика;
- създаване на положителна нагласа към учебната дейност;
- широка специализация и много добра професионална подготовка на учителите;
- широко участие на родителите в организацията и училищния живот;
- оценките в свидетелствата за завършване/напускане на училище са заменени с описания и препоръки;
- социализиране на децата с увреждания;
- възпитаване в толерантност към различните.

Източник:

Стажировка в Германия –
http://www.invamir.nn.ru/gazeta/045/05_parent2.htm

Е. Джерманова

ЦИФРИ И ФАКТИ

МЕРКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ВРЪЗКАТА МЕЖДУ УЧИЛИЩАТА И СЕМЕЙСТВАТА НА ИМИГРАНТИ

През април 2009 г. европейската образователна мрежа Eurypdise публикува за ЕК актуализиран доклад на тема „Интегриране на децата на имигрантите в училищата в Европа“. В доклада се засягат два основни аспекта на темата: мерките за подобряване на връзката между училищата и семействата на имигрантите и изучаването на майчиния език от децата на имигрантите.

В проучването са обхванати деца на имигранти, които в доклада се определят като деца, родени в друга държава (във или извън Европа), или деца, чиито родители, дядо или баба са родени в друга държава. Терминът „деца на имигранти“, използван в доклада, обхваща различни ситуации, които в друг контекст могат да бъдат отнесени към определенията: „новопристигнали деца“, „деца мигранти“ или „деца с имигрантски произход“. Най-общо това са деца, които са родени в семейства с различен по вид официален статут на приемащата страна – пълни права за пребиваване, с права на бежанци, търсещите убежище семейства или семейства с ограничен статут на пребиваване.

Включването на родителите в процеса на образованието на техните деца е важно за успеха на децата в училище. Много родители мигранти срещат трудности от езиково или културно естество. Тези трудности трябва да се преодоляват с различни мерки, които да подпомогнат ефективното проличане на информация между училищата и имигрантските семейства.

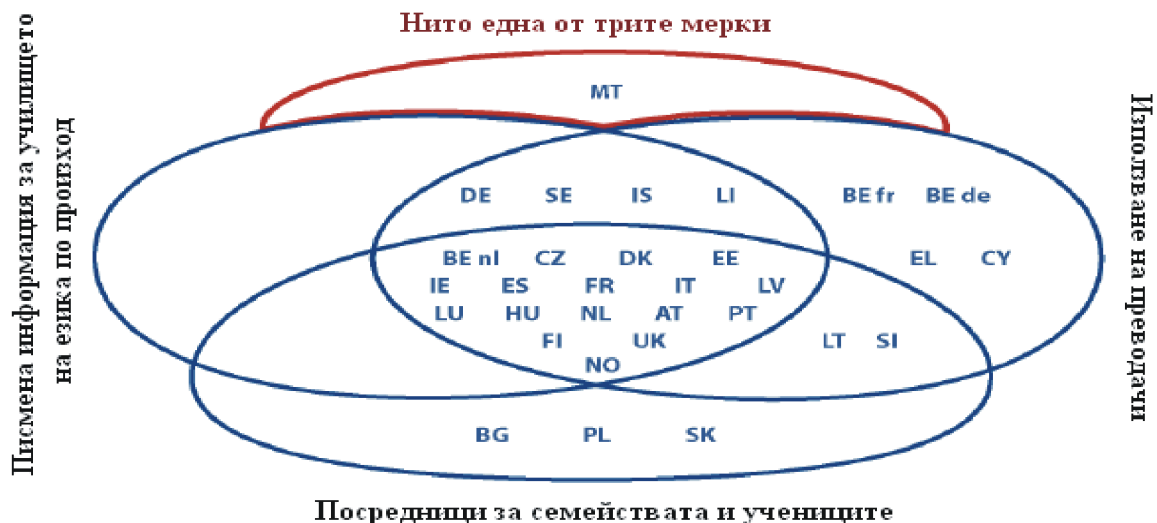
Според доклада в Европа се прилагат три

метода за повишаване на комуникацията между училищата и имигрантските семейства:

- публикуване на писмена информация за училищната система на езика по произход на имигрантските семейства;
- използване на преводачи при различни ситуации в училище;
- назначаване на експерти например посредници, които отговарят за взаимодействието между децата на имигрантите, техните семейства и училището.

Прилагането на една или повече от посочените мерки от отделните европейски страни е показано на фигурата. Данните показват, че половината от страните, включени в това проучване, прилагат и трите метода за подобряване на връзката между училищата и семействата на имигрантите. Повечето от останалите страни прилагат два от методите. В Белгия (Френска и Германска общност), Гърция и Кипър (до 2009-2010 г.) мерките се ограничават до използването на преводачи. В България, Полша и Словакия се използва само третият метод – назначаване на посредник за връзка със семействата на имигрантите. В Малта понастоящем не се прилага нито един от трите метода, но скоро страната ще промени политиката си поради увеличаващия се брой на учениците мигранти. В страни, в които писмената информация на образователната система се публикува на езика по произход на мигрантските семейства, често се използват и преводачи и/или посредници. В изследването не са представени данни за Румъния.

Мерки за подобряване на връзката между училищата и семействата на имигранти (ISCED 0-3) през 2007-2008 година

Легенда:

Be(fr) – Белгия (Френска общност)	FR - Франция	BG – България
Be(de) - Белгия (Германска общност)	IE - Ирландия	LI – Лихтенщайн
Be(nl) - Белгия (Фламандска общност)	IT - Италия	NO – Норвегия
CZ – Чехия	CY - Кипър	IS – Исландия
DK – Дания	LV - Латвия	SE – Швеция
DE – Германия	LT - Литва	PT – Португалия
EE – Естония	LU - Люксембург	FI - Финландия
EL – Гърция	HU - Унгария	PL – Полша
ES – Испания	MT – Малта	AT – Австрия
NL – Холандия	SI – Словения	
UK(ENG) – Великобритания	SK – Словакия	

Източник:

Integrating Immigrant Children into Schools in Europe - http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/101EN.pdf

М. Стоянова

НАСИЛИЕ И ПСИХИЧЕСКА АГРЕСИЯ В АВСТРИЙСКИТЕ УЧИЛИЩА

Наличието на агресия и насилие в австрийските училища намалява качеството на училищното образование и е причина децата да не се чувстват комфортно в училище. Така те не могат да постигнат оптимални учебни резултати. През 2008 г. Федералното министерство на образованието, изкуството и културата предприема кампания "Заедно против насилието", чиято цел е превенция и противодействие на всички форми на насилие и агресия в училище. Прави се разлика между насилие и агресия, като според педагогическата теория насилието се дефи-

нира като физическо агресивно действие, а агресията - като психическо потискане, тормоз и измъчване на съучениците.

На фигурата са представени данни за дела на учениците, подложени на насилие и агресия от свои съученици. При сравнение на данните се установява, че 9-10-годишните ученици са много по-често малтретирани отколкото 15-16-годишните. Около 24% от помалките деца съобщават, че са били жертва на насилие и агресия, докато този дял при по-големите ученици е около 8%.

Източник:

Nationaler Bildungsbericht Oesterreich 2009 -

http://www.bmukk.gv.at/medienpool/17991/nbb09_band1.pdf

Ю. Дичева

БРОЙ НА УЧЕНИЦИТЕ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА В ГЕРМАНИЯ (ИЗМЕНЕНИЕ МЕЖДУ 2000-2001 И 2006-2007 УЧЕБНИ ГОДИНИ СПОРЕД ГРАЖДАНСТВО И ПОЛ)

		Изменение в абсолютни стойности	Изменение в %
Германия	мъже	+88.651	+6,5
	жени	+39.303	+3,2
	общо	+127.954	+5,0
чужденци	мъже	-14.981	-12,9
	жени	-2.467	-2,6
	общо	-17.448	-8,3
Гърция	мъже	-1.561	-28,1
	жени	-1.013	-23,3
	общо	-2.574	-26,0
Италия	мъже	-1.281	-11,0
	жени	-969	-9,9
	общо	-2.250	-10,5
Полша	мъже	-98	-3,9
	жени	+237	+7,9
	общо	+139	+2,5
Босна и Херцеговина	мъже	+8	+0,3
	жени	+180	+7,0
	общо	+188	+3,3
Хърватия	мъже	-2.155	-38,0
	жени	-1.543	-31,7
	общо	-3.698	-35,1
Сърбия и Черна гора	мъже	-2.760	-37,8
	жени	-1.814	-33,1
	общо	-4.574	-35,8
Руска федерация	мъже	+902	+68,6
	жени	+1.231	+78,1
	общо	+2.133	+73,8
Турция	мъже	-5.744	-11,7
	жени	-329	-0,9
	общо	-6.073	-7,1
ОБЩО	мъже	+73.670	+5,0
	жени	+36.836	+2,8
	общо	+110.506	+4,0

Източник: Статистическа служба на Германия

През 2000-2001 и 2006-2007 учебни години броят на учениците в професионалните училища се увеличава с около 5%, а броят на ученичките с около 2,8%. В групата на учащите с мигрантски произход значително нараства броят на учениците и ученичките от

Руската федерация. Има тенденция към изучаване на професии от социалната сфера, здравеопазването и педагогиката. Голямо е търсенето и на професии, свързани с ИКТ технологиите.

Източник:

Berufliche und akademische Ausbildung von Migranten in Deutschland-

http://www.bamf.de/cln_092/nn_442016/SharedDocs/Anlagen/DE/Migration/Publikationen/Forschung/WorkingPapers/wp22-berufliche-ausbildung,templateId=raw,property=publicationFile.pdf/wp22-berufliche-ausbildung.pdf

Я. Панова

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

ПРОГРАМА НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМИТЕ

Ромските общности - най-многобройното етническо малцинство в ЕС, все още се сблъскват с дискриминация и сегрегация. В представения през април 2010 г. доклад ЕК призовава държавите членки да използват фондовете на Съюза за социално и икономическо приобщаване на ромите. Посочва се, че осигуряването на достъп на тези общности до работа, образование без сегрегация, жилища и здравни услуги е жизненоважно за тяхното социално приобщаване. Интегрирането на приблизително между 10 и 12 милиона роми - население, съпоставимо като брой с това на Белгия или Гърция, е съвместна отговорност на държавите членки и институциите на ЕС.

В приетото през април 2010 г. Съобщение на ЕК се очертава амбициозна средно-

срочна програма за посрещане на най-големите предизвикателства пред приобщаването на ромите, която включва:

- мобилизиране на структурните фондове, в т.ч. Европейския социален фонд, представляващи заедно почти половината от бюджета на ЕС, в подкрепа на приобщаването на ромите;
- отчитане на проблемите на ромите във всички имащи отношение области на провеждане на политики на национално и европейско ниво - от заетост до градоустройство и от здравеопазване до разширяване на ЕС;
- мобилизиране на потенциала на ромските общности в подкрепа на приобщаващия растеж, като част от стратегията „Европа 2020“.

Източник:

European Commission urges Roma social inclusion - <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/407&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

М. Стоянова

РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО (2010-2020 ГОДИНА)

Програмата е приета на 12 май 2010 г. от Министерския съвет. Нейната основна стратегическа цел е да се създадат условия за равнопоставено интегриране на ромите в обществения и политическия живот чрез постигане на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазва-

не на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

Програмата е съобразена с политическата рамка на ЕС за спазване на принципа за гарантиране на равни възможности за всички и недопускане на дискриминация въз основа на различни признаци, включително етнически произход.

Специално внимание е отделено на опти-

мизирането на модела за разпределение на управленските отговорности между организмите на изпълнителната власт; усъвършенстването на механизмите за координация със структурите на гражданското общество; включването на общините в изпълнението на политиките за интеграция на ромите; финансовото обезпечаване на интеграционните политики и програми със средства от гържавния бюджет, европейските фондове и др.

Интеграцията на ромите е дългосрочно предизвикателство пред правителството и обществото. Тя изисква координирано прилагане на последователни, целенасочени, активни и ефективни политики, мобилизация на отговорните институции и гражданското общество за постигане на напредък в конкретните обществени сфери, за недопускане на дискриминация и неравнопоставеност, бедност и социална изолация на ромите. Проблемите на ромската общност в България са част от проблемите на страната, които изискват конкретна и своевременна намеса.

Оперативното изпълнение на програмата ще се осъществява чрез Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.“, който интегрира секторни стратегически и оперативни документи на отговорни институции – МОМН, МЗ, МРРБ, МТСП, МК, КЗД и др. ведомства, институции и организации.

Приоритетните области на програмата са:

1. Образование
2. Здравеопазване

3. Жилищни условия
4. Заетост
5. Недискриминация и равни възможности
6. Култура

Осигуряването на активното участие на ромите е от ключово значение. Като участници не само в реализацията на политиките за интеграция на ромската общност, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото. Включването им във всеки етап от създаването, изпълнението, наблюдението и оценката на политиките на всички нива обогатява процеса от гледна точка на интересите на общността и компетентността на експертите, работещи по въпросите на ромите. Това изисква укрепване на политическото представителство и участие на представители на ромската общност в администрацията.

През 2015 г. ще бъде направен междинен анализ на изпълнението на Рамковата програма с цел актуализиране на приоритетните области, насоки на действие, използвани механизми, което ще съвпадне и с приключване на инициативата по Десетилетието. Резултатите от анализа ще послужат за оценка на необходимостта от разработване и приемане на оперативен документ за понататъшното изпълнение на програмата. След 2020 г. програмата може да бъде продължена, допълнена или изменена в зависимост от постигнатите резултати, съществуващите политически, социални и икономически реалности и нови предизвикателства.

Източник:

www.mlsp.government.bg/decade/aktualno/image.asp?id=387

Ю. Дичева

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И/ИЛИ С ХРОНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ В СИСТЕМАТА НА УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Националният план, от една страна, е насочен към децата с физически, сензорни, интелектуални, езиково-говорни нарушения или множество увреждания, които имат СОП, а от друга страна, към работещите в системата на училищното образование, висшите училища, регионалните инспекторати по образованието, дирекциите за социално подпомагане, системата на здравеопазването и социалната политика, местните власти, неправителствените и други организации, имащи отношение към интегрираното обучение, и към родителите.

Националният план отразява гържавната политика по отношение на децата със СОП и очертава пътя на промяната в областта на образованието им с оглед интег-

рирането им в системата на училищното образование. В него са формулирани ценностите, принципите и целите, мерките и отговорностите за тяхното осъществяване, сроковете и необходимите ресурси за постигането им.

Националният план е изготвен въз основа на международни документи за човешките права като Конвенцията на ООН за правата на детето, която е ратифицирана и е станала част от националното законодателство, Стандартните правила на ООН за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания, Декларацията от Саламанка – Испания, за образование при специални потребности.

Източник:

Национален план за интегриране на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в системата на народната просвета -
http://www.minedu.government.bg/opencms/export/sites/mon/left_menu/documents/strategies/plan_spec_potrebности.pdf

М. Стоянова

НОВИ ИНФОРМАЦИОННИ ПРОДУКТИ НА НАЦИД

БРОЙ НА УНИВЕРСИТЕТИТЕ, СЪОТНОСИМ КЪМ ОБЩИЯ БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО И КЪМ НАСЕЛЕНИЕТО НА ВЪЗРАСТ 20-29 ГОДИНИ - фактографска справка, 8 стр., 4 док., 11 изт.

Фактографската справка съдържа четири таблици:

Таблица 1: Съотношение на общия брой на институциите за висше образование към общия брой на населението и съотношение на броя на университетите към общия брой на населението

Таблица 2: Съотношение на общия брой на институциите за висше образование към броя на населението на възраст 20-29 години и съотношение на броя на университетите към броя на населението на възраст 20-29 години

Таблица 3: Данни за броя на жителите, на които се пада един университет, и данни за броя на жителите на възраст 20-29 години, на които се пада един университет

Таблица 4: Брой университети на 100 хил. жители и брой университети на 100 хил. жители на възраст 20-29 години

При изготвянето на фактографската справка са използвани данни на европейската статистическа служба Eurostat, публикувани през 2009 г.

ЗАПЛАТИ НА УЧИТЕЛИТЕ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА РАБОТНОТО ВРЕМЕ В УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ - фактографска справка, 6 стр., 2 док., 1 изт.

Фактографската справка съдържа две таблици.

В таблица 1 са представени данни за официалните годишни брутни заплати (в долари), отчитайки средната надница за пълен работен ден на учителите в публичните образователни институции. Данните са представени в два разреза.

В таблица 2 са представени данни, показващи организацията на работното време на учителите в рамките на учебната година по ниво на образование. Броят на лекторските часове е представен чрез пет показателя. Във фактографската справка са използвани данни, публикувани в доклада на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие "Education at a Glance 2008".

МЕЖДУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ КЛАСИФИКАЦИИ НА НАУЧНИТЕ НАПРАВЛЕНИЯ И УЧЕБНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ В ОБЛАСТТА НА ВИШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКАТА В ЕВРОПА И САЩ - тематичен подбор, 12 стр., 24 док., 8 изт.

Тематичният подбор включва класификациите на научните направления и учебните дисциплини в областта на висшето образование и науката, използвани от международни и национални научни организации, институции или статистически служби. Класификациите са представени пълнотекстово на езика, на който са публикувани. За Европа са приложени класификацията на научните направления и технологиите на Евростат (FOS 2007), както и тези на Австрия, Великобритания, Германия, Дания и Швейцария. За САЩ са приложени класификацията на научните направления на Националната научна фондация (National Science Foundation - NSF) и класификацията на научните направления на Института за научна информация (Institute for Scientific Information - ISI) във Филаделфия.

ПРАВНО РЕГУЛИРАНЕ НА СЪВМЕСТНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СТЕПЕНИ

реферативен обзор, 18 стр., 5 реферата, 9 изт.

Представени са анализът на ЕК, направен през 2009 г. относно правното регулиране на съвместните образователни степени в европейското пространство за висше образование, и докладът на европейската образователна мрежа Eurydice от 2007 г., съдържащ сравнителен анализ на 31 европейски страни участнички в Болонския процес. Разгледани са националните системи за правно регулиране на съвместни образователни степени в Австрия, Германия, Норвегия и Франция.

СИСТЕМИТЕ НА УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕС И САЩ - реферативен обзор, 57 стр., 11 реф., 13 изт.

Реферативният обзор съдържа два раздела. В първия са представени структурите на системите за училищно образование в Австрия, Германия, Латвия, Румъния, Словения, Франция, Холандия и САЩ. Вторият раздел „Управление и роля на учителите в училищата в Европа“ акцентира върху органите за управление на училищата в Европа и формите на участие на учителите при определяне на съдържанието на учебните програми.

СТИПЕНДИИ ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОТ СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ - реферативен обзор, 30 стр., 9 реф., 26 изт.

Във всички европейски страни са изградени системи за държавно подпомагане на учениците и студентите, които се различават помежду си по вид, по критерии и образователно ниво. Представени са сравнителни данни за формите за финансово подпомагане на ученици и студенти като важна част от общите публични разходи за образование в Европа. Разгледано е държавното подпомагане в системите на средното образование на Австрия, Великобритания, Германия, Естония, САЩ, Словения, Финландия и Франция.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

- ЕК** - Европейска комисия
- ЕС** - Европейски съюз
- ИКТ** - Информационни и комуникационни технологии
- ППР** - Продължаващо професионално развитие
- СОП** - специални образователни потребности